

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2018

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2018

www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat SARI VÄYRYNEN,
JOHAN-EERIK KUKKO

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaaja ANNA MUOTKA

Ilmoitusvaraukset: Tarja Helala, 040 528 6083

Päätoimittaja puh. 040 4844 296

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Painos 5 500 kpl, painopaikka Erweko Oy, Oulu.

ISSN 0787-0965.

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja,
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

Mediakortti ja osoitteenmuutokset:

www.ulapland.fi/kide.

Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,

96101 Rovaniemi.

tekijä

ANNA MUOTKA

Pilvikki Lantela

Opiskelija,
yhteiskuntatieteiden
tiedekunta

”Toimitan joka lehteen artikkelin Opiskelua-palstalle ja kirjoitan satunnaisesti myös muita juttuja. Aiheet löytyvät yliopiston käytäviltä tai kahvikuppillisten äärestä. Näkemäni mainos tai keskustelu tuttavien kanssa saattaa poikia juttuidean. Näin lähti liikkeelle esimerkiksi tämän lehden juttu Tutkielma kuntoon -tapahtumista. Mielenkiintoisinta ja inspiroivinta toimittajan työssä on asialleen omistautuneiden ihmisten kohtaaminen ja heidän kanssaan keskustelu. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi kuvanveistäjä Hannele Kylänpää ja Rovaniemen Cineman puheenjohtaja Olli Häyrynen.”

TEKIJÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie **Työt maailmalla, koti Tenon varressa**
- 6 Aura
Luovat
- 7 Arktis
Kolumni **JAAKKO HEIKKILÄ**
- 8 Hattara **PÄLVI RANTALA**
Arviot

TUOKIO

- 30 Tuokio arktisessa **ANU TOSSAVAINEN**

OPISKELUA

- 32 Sarjakuva
Blogi
- 33 Opiskelu-uutiset
- 35 Alumni **Johtaminen on viestintää**

KITEYTYKSET

- 36 **Pelissä jokainen on päähenkilö**
- 38 **Pirullisia ongelmia! Mitä ihmettä?**
- 40 **Arktisen inspiraation lähteillä**

HIPUT

- 42 Kotisivu **Hupsis, mikä energia!**
- 43 Eskon puumerkki **PÄIVI NASKALI**
- 44 Julkaisuja
- 46 Väitökset
- 47 Lyhyet
- 54 Hiutaleita **KIRSTI LEMPIÄINEN**

TEEMA Poro

Arkinen vai eksoottinen? Poro on yhdelle lounas, toiselle elämys ja kolmannelle koko elämä. Tämä saamelaiskulttuurin kivijalka inspiroi niin taiteilijoita, tarinankertoja kuin turisteja. Mitä olisi Lappi ilman poroja?

9 Pääkirjoitus **PÄIVI SOPPELA JA MINNA TURUNEN** • 10 Jokapäiväinen poromme

18 Poron kuolema • 20 Poron kanssa • 26 Kuvataiteilija poron katseen katveessa

28 Lupauksemme porolle • 29 Kolumni **ANNE OLLILA**

ANNA MUOTKA

” Sain oman poromerkin jo pienenä, kuten omat lapsenikin.

”

28

Maan tärsähtely poroelon tullessa aitaan on mielestäni yksi hienoimmista elämän hetkistä.

” Jokainen poro on oma persoonansa.

Kannen kuva: Jonna Kalliomäki

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

VÄÄRÄLLÄ NIMELLÄ

Tammikuussa Kirkkoniemessä oli työpaja, jossa pohdittiin Barents-yhteistyön näkyvyyttä. Sitä ei ole, mutta yhden ison pöydän ympärille mahtuneen osallistujajoukon mielestä pitäisi olla. Kirkkoniemessä on helppoa olla sitä mieltä, viljelläänhän siellä sanaa Barents liikkeiden mainoskylttejä myöten.

Lappia, Pohjois-Pohjanmaata, Kainuuta ja Pohjois-Karjalaa yhdistää moni asia, kuten harva asutus, pitkät etäisyydet ja itäraja. Yhteenkään yhdistävään asiaan ei liity sana Barents, vaikka kaikki virallisesti kuuluvat Barentsin alueeseen. Barentsinmeren rannoilla ei noiden maakuntien väki liiku. Arktiseen suuntaan niissä katsellaan, enemmän tai vähemmän.

Barents-yhteistyö syntyi 25 vuotta sitten Norjan aloitteesta, ja juuri Norja esitti sille nimeä. Suomi väänsi mukaan toisen sanan. Syntyi ”Barentsin euroarktinen alue”.

Euroarktinen alue voisi toimiakin siinä, missä Barentsin alue ei toimi. Kaikki haluavat nykyään olla arktisia. Mutta mikä kerran on yhdellä nimellä alkanut, ei hevin toiseksi nimeksi muutu.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit sámédutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

SÁMI MUSIHKA LÁHKASUODJI

Makkár suodji lea leamen álgoálbmogiid musihkkaarbevieruide? Dán gažaldaga čielggadit juridihka dieđagotti ođđa dáhkki-vuoigatvuođa prošeavttas. Oahpahuš- ja kulturministeriija lea ruhtadan prošeavtta, mas čielggaduvvojit dakkár kulturtuvrralaš ja sosiálalaš njuolgadusat, mat láktasit árbevirolaš sámemusihkkii. Prošeakta čađahuvvo ovttasbarggus Sámedikkiin. Seammás dutkojuvvo mo árbevirolaš vuogádagat heivejit oktii dálá dahkki-vuoigatvuođavuogádagain Suomas ja makkár vuordámušat dáiddáriin leat juridihkalaš suoji ektui. Okta guovddášgažaldat lea dat, mo dahkkivuoigatvuohta sáhtašii vel buorebut movttiidahttit ovdđidit álgoálbmogiid dáiddalaš ja kultuvrralaš resurssaid.

Prošeavttas geahččalit gávnnahtit dáiddáriid dála suoji dási, fállat dáiddáriidda máhtu dahkkivuoigatvuođain ja buvttadit dieđu sámi poliitiikkáriidda dahkkivuoigatvuohtapolitiikká hábmema várás. Prošeakta gullá ođđalágan, muhto johtilit vuogáiduvvi dutkamuššii, man dutkanulbmilat vuođđuduvvet sámi servodaga gáibádusaide.

SAAMELAISTEN MUSIIKIN OIKEUSSUOJA

Millaista suojaa alkuperäiskansojen musiikkijärjestelmille on saatavilla? Tätä kysymystä selvitetään oikeustieteiden tiedekunnan uudessa tekijänoikeushankkeessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja Saamelaiskäräjien kanssa yhteistyössä tehtävässä hankkeessa selvitetään perinteiseen saamelaiseen musiikkiin liittyviä kulttuurisia ja sosiaalisia normeja. Samalla tutkitaan, miten perinteiset järjestelmät sopivat yhteen nykyaikaisen tekijänoikeussuojan kanssa Suomessa ja millaisia odotuksia liittyy perinteisten saamelaisten taiteilijoiden oikeudelliseen suojaan. Keskeistä on kysymys siitä, miten tekijänoikeus voisi paremmin kannustaa edistämään alkuperäiskansojen taiteellisia ja kulttuurisia resursseja.

Hankkeessa pyritään tunnistamaan taiteilijoiden nykysuoja, luomaan taiteilijoille tekijänoikeusosaamista sekä tuottamaan tietoa saamelaisille päätöksentekijöille tekijänoikeussuojaan liittyvää politiikkaa varten. Hanke edustaa saamentutkimuksen uutta, mutta nopeasti vakiintuvaa yhteisöllähtöistä tutkimusta.

PIIA NUORGAM

Nákkosgirjedutki, vuoigatvuođadiehtagiid dieđagoddi
Väitöskirjatutkija, oikeustieteiden tiedekunta

ANNA MUOTKA

mie

RAUNA KUOKKANEN

Työt maailmalla, koti Tenon varressa

Rauna Kuokkanen on tehnyt akateemista uraa Kanadassa lähes kaksikymmentä vuotta, viimeksi yhdeksän vuotta Toronton yliopistossa. Paluu pohjoiseen tapahtui viime kesänä, kun yliopistomme kutsui hänet osallistumaan arktisen tutkimuksen profiloitintyöhön. Kuokkanen aloitti tuolloin arktisten alkupe- räiskansojen tutkimusprofessorina yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

– Hienoa, että Lapin yliopisto on ryhtynyt panostamaan alkuperäiskansojen tutkimukseen ja nostanut sen erityisesti profiloitumisalueeksi. Erityisen kiinnostavaa on, että yliopisto on määritellyt tutkimuksen dekolonisaation ja yhteisöllähtöisen tutkimuksen osaksi tutkimusprofessorin tehtävää.

Kuokkanen viimeistelee parhaillaan kirjaa, joka pohtii itsemääräämisen teoriaa ja käytäntöä Kanadassa, Grönlannissa ja Saamenmaassa alkuperäiskansafeminismin näkökulmasta.

– Ennen tänne tuloani kartoitin arktisten alueiden alkupe- räiskansatutkimusta maailmanlaajuisesti ja yllätyin, kuinka vähän on etenkin arktisille alueille paneutuneita ja alkuperäiskansoihin kuuluvia tutkijoita. Koen tulevien tutkijoiden kouluttamisen yhdeksi haasteeksi, jos pää- määränä on kasvattaa arktista alkuperäiskansatutkimusta Lapin yliopistossa. On tärkeää myös ottaa huomioon, että suuri osa arktisista alkuperäiskansoista on Venäjällä. Täytyy siis luoda yhteyksiä myös sinne – venäjän kielen opinnot ovat jo alkaneet!

Kuokkanen on kotoisin Utsjoelta Tenon varresta, jonne on palannut kesäisin – myös Kanadan vuosina.

– Tenojoki on virallisesti rajajoki, mutta paikallisille saamelaisille se on päinvastoin sukuja yhdistävä virta. Kenties pyrkimykseni nähdä asiat toisella tavalla kumpuaa tästä kokemuksesta.

TEEMU LOIKKANEN

aura

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

KOLONIALISMI NYKYPÄIVÄN KANSAINVÄLISESSÄ POLITIIKASSA

Uusi akateeminen teos haastaa oletuksen, jonka mukaan kansainvälinen politiikka olisi muuttunut myötämielisemmäksi alkuperäiskansoille.

Teoksen *Global Politics and its Violent Care for Indigeneity: Sequels to Colonialism* ovat kirjoittaneet tutkijatohtorit Marjo Lindroth ja Heidi Sinevaara-Niskanen. Heidän kriittinen tarkastelunsa alkuperäiskansaisuuden ja kansainvälisen politiikan suhteista nojaa erityisesti YK:ssa ja Arktisessa neuvostossa tapahtuneisiin kehityskuluihin.

Palgrave Macmillanin kustantama teos

sai alkunsa, kun Lindroth ja Sinevaara-Niskanen havahtuivat aineistojensa parissa samaan epämukavuuden tunteeseen.

– Vaikka kansainvälisessä politiikassa puhutaan paljon edistyksestä alkupe-
räiskansojen osallistumisessa ja poliittisessa vaikuttamisessa, aineistomme eivät kuitenkaan todentaneet tätä käännettä parempaan. Innostuksemme tarkastella politiikan muutosta törmäsi huomioon, etteivät politiikan käytännöt itse asiassa olleet muuttuneet.

Tutkijat osoittavat, kuinka nykypäivän

kolonialismi naamioituu edistyksellisinä näyttäytyviin käytäntöihin. Vaikka käytännöillä on haluttu korjata menneisyyden vääryyksiä, ne asettuvat osaksi kolonialismin jatkumoa.

– Poliittisen ja oikeudellisen tunnustamisen raamit jatkavat vaatimuksia alkupe-
räiskansojen sopeutumisesta ja tiettyjen kriteerien täyttämistä. Lisäksi kansainvälisen politiikan mukaanottamisen tavat ovat valitettavasti yhä mekaanisia korjausliikkeitä, joiden reunaehdoista päättävät edelleen muut kuin alkuperäiskansat itse.

luovat

Taiteellista toimintaa
Lapin yliopistossa

TOM SERRATTI

Tom Serratti: yksityiskohta Wrinkles-teoksesta. Valokuvaus, kumiöljypainatus tekniikka. 50 x 50 cm.

VALOKUVANÄYTTELY LAKITOIMISTOSSA

Taiteiden tiedekunta ja lakitoimisto Fondia tekevät yhteistyötä näyttelyiden merkeissä. Tällä kertaa lakitoimistossa on esillä graafisen suunnittelun koulutusohjelman opiskelijan Tom Serrattin valokuvanäyttely. Serrattin teosten teemoina ovat ihmisen ja luonnon kohtaaminen sekä pysyvyys.

– Olen syntynyt Brasiliassa italialais-brasialaiseen perheeseen ja asunut elämäni aikana monissa eri paikoissa ja maissa. Lapsuudestani asti olen pohtinut juuriani. Tällä hetkellä asun Lapissa ja minulla on suomalainen perhe. Kenties jonain päivänä omat lapseni pohtivat juuriaan, kuvailee Tom Serratti näyttelynsä lähtökohtia.

Serrattin mukaan luonto tekee jokaisesta paikasta omalaatuisen, Amazonin viidakon eristyksistä eteläisen Englannin nummille ja suomalaisten järvien seesteisyydestä mystiseen Lappiin.

Valokuvat on toteutettu kumiöljypainatusprosessin avulla. Serratti on halunnut käyttää kyseistä tekniikkaa, koska se tekee kuvista maalauksellisia ja ajattomia.

Tom Serrattin Enrooted-näyttely on esillä Fondia Rovaniemen tiloissa 30.4.2018 asti. Näyttelyyn voi tutustua virka-aikoina.

arktis

Tieteestä yli rajojen

LIIAN PUHDAS ILMA

Ulkomailta tulevia opiskelijoita houkuttelee Lappiin muun muassa ”puhtaimmalla ilmalla”. Väite ei ole täysin tuulesta temmattu.

Pari vuotta sitten Ilmatieteen laitos tiedotti, että Suomen Lapista löytyy yksi maailman puhtaimmista kolkista. Maailman terveysjärjestön WHO:n julkaiseman vertailun perusteella Pallaksen Sammaltunturin mittausasemalla mitataan maailman puhtainta ilmaa. Yhtä raikkaita paikkoja oli muitakin, esimerkiksi Islannin Hafnarfjordur ja Uuden-Seelannin Te Anau.

Opiskelijoita ei tosin houkutella Pallakselle vaan Rovaniemelle, jossa sijaitsevat Lapin yliopisto ja osa Lapin ammattikorkeakoulua. Kokemuksellinen tieto – eli mutu – kertoo, että kyllä täälläkin kelpaa hengittää. Näin talvisin eksoottinen etelä kutsuu pohjoisen ihmistä luokseen auringolla ja lämmöllä. Kunpa siellä vain ei olisi niin raskas hengittää.

MARJO LAUKKANEN

jaakko

ANNA-ERIKA HEIKKILÄ

KIRJA, JONKA OLEN LUVANNUT TEHDÄ

On tammikuu vuonna 2002. Lippalakki kallellaan, arpi poskella, hymy huulilla mies tulee luokseni ja kysyy: ”Mitä oikein touhuilet.”

Vastaan olevani Suomesta, taiteilija, valokuvaaja. Mies hymyilee vielä leveämmin ja sanoo olleensa aina kiinnostunut taiteesta.

Siinä, New Yorkin Harlemissa, 150. kadulla, Broadwayn kulmassa, näytän hänelle kuvia Tornionlaaksosta.

– Tule, mies kehottaa.

Hetken päästä puinen, ruskeaksi käsitelty lattia narisee miehen tuodessa kahvia eteisen pöydän ääreen. Kahvin tuoksu on pehmeä kuin tummien kehojen alaston tanssi viereisessä maalauksessa.

– Olen David, mies kähisee.

Siinä me istumme ja nauramme kuin vanhat tutut – paahtuneen pavun väri-
nen David New Orleansista ja minä kalpeanaama Tornionlaaksosta.

Yhtäkkiä David ehdottaa: – Voisit tulla kuvaamaan tätä meidän korttelia.

– Tulen, jos saan asua tässä, ja teen korttelista kirjan, lupaan.

Siitä lähtien olen asunut Davidin huoneissa melkein vuosittain. Kuunnellut suurkaupungin yöllistä huminaa, kokaiinin kiihottamaa kiroilua, paloautojen aivoihin tunkeutuvaa ulinaa.

Mursuviiksinen Larry vaihtaa seinän kokoisen televisionsa kanavia varpailaan. Sitten tulee syöpä, eikä Larryä enää ole.

Paksuhuulisen Horsen kanssa meitä yhdistää kalastus. Mutta Horse syö ja juo liikaa. Solut ylikuormittuvat, poksahtavat, eikä Horsea enää ole.

Sam muuttaa kellariin. Juhlimme tupaantuliaisia. Nautimme punaviiniä.

– Merlot on hyvää, Sam sanoo, ja vuotava vesijohto tipauttaa oman mausteensa Samin muoviseen mukiin.

Massey istuu samalla kiveyksellä aamusta iltaan. Sam lakaisee roskia päivästä toiseen meksikolaistalon edustalla.

– Sillä on kuusitoista lasta, jokainen eri vaimolle, valistaa korttelin puheenjohtaja Cheryl.

David on sairaalassa. Sydän, hänen tyttärensä Seanne lähettää messenger-viestin.

Kirja, vastaan Seannalle, minun täytyy tehdä lupaan kirja. Davidin on tiedettävä, että pidän lupaukseni.

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

hattara

Yliopiston kummitus rakastaa lentämistä ajoissa ja paikoissa.

Herätessäni se leijuu nenääni, vanhan kirjan haju. Lempituoksuni! Ellen ihan väärin muista, viimeksi taisin nukahtaa Allardt-Littusen *Sosiologian* sivujen 215–216 väliin. Kömmin esiin ja suoristelen itseäni. Rapsitellen varpaillani kirjan sivuja. Lempipääneni!

Sininen, pastellinhehkuinen valo kajastaa kattoikunan lumireunuksen takaa. Talvi, lempivuodenaikani!

Venyttelen ajatuksiani. Milloin oikein nukahdin? Muistan juhlat YTK:n käytävällä. Puheensorinaa, olkatoppauksia, vaaleita farkkuja, pöyheitä tukkia. Punaviiniä ja innosta palavia poskia.

Ponnistan varpailleni ja rämähden nenälleni lattialle. Olen ilmeisesti nukkunut pidempään kuin arvelin. Olen kadottanut lentotaitoni! Tai sitten olen vain kertakaikkisen ruosteessa. Killun hyllyjen välissä, lepatan ja ponnistelen. Ja sitten! Huimaava, tuttu riemu täyttää minut. Lentäminen, lempiharrastukseni!

Teen riemastuneen kierroksen, katsastan tutut kulmat, käytävät, katonrajat. Liu'un kaiteita alas, istun hetken Urposen Kyöstin muotokuvan kehyksellä.

Kaikki näyttää tutulta, ja hirvittävän vieraalta. Missä ovat Birgitta, Olli, Jukka, Terttu? Ei näy Eskoakaan, eikä Puron Jussia. Aakkonen sentään askeltaa ripeästi kohti Fellmania. Hei hei Heikki, vilkutan hänelle, mutta hän ei huomaa.

Kirjastossa istuu siloisia untuvaisia opiskelijoita. Muutaman edessä on kirja, mutta useimmat tuijottavat nelikulmaisia litteitä laatikoita. Yksi nukkuu käsi poskella. Kutitan häntä leuan alta. Hän maiskuttaa vaimeasti ja huitaisee minut kauemmas.

Sujahtelen sinne tänne, kurkin yläkerran tutkijankammioihin. Muutama massa kopissa on asukas, istun yhden pään päällä lukemassa mustan laatikon pintaan ilmestyvää kirjoitusta. Taikuutta!

Minut synnytti se into, jonka vallassa tämä kaikki saatiin aikaan. Sisukas kiihkeä hehku.

Lapin yliopisto, lempipaikkani! Mitä ne ovat täällä puuhanneet sillä aikaa kun nukuin?

PÄLVI RANTALA

arviot

näyttely

Lapin maakuntamuseo:

SUOMI JÄÄMEREN RANNALLA

Arktikum-talo 2017 alkaen

Arktikumissa Lapin maakuntamuseossa avattiin Suomen 100-vuotispäivänä pysyvä näyttely Petsamosta. Nähtävillä on esineitä, kuvia ja tarinoita merkkihenkilöistä, historiasta ja tavallisista ihmisistä ajalta, jolloin nykyisin sotilasalueena toimiva Petsamo oli kansainvälinen kielten ja kulttuurien sulatusuuni. Alue kuului Suomeen 1920–1944. Juuri Jäämerentietä pitkin itäinen naapurimme vyörytti hyökkäysvoimansa talvisodan alkaessa. Laajaa ja kiinnostavaa aihepiiriä on käsitelty niukasti elokuvissa, lehdissä ja dokumenteissa. Näyttely saa pyhähtymään ja miettimään maamme historiaa uudesta kulmasta.

TEEMU LOIKKANEN

kirja

Työryhmä ja Hanna Nikkanen:

HYVÄN SÄÄN AIKANA – Mitä Suomi tekee, kun ilmasto muuttaa kaiken

Into Kustannus 2017

Tampereen yliopiston journalistiikan vierailijaprofessori Hanna Nikkanen on työryhmän kanssa tehnyt tärkeän kirjan ilmastonmuutoksen vaikutuksista ihmisten arkeen Suomessa. Usein kaukaiseksi jäävää asiaa lähestytään teoksessa kolmen laajemman teeman kautta, joissa avataan nykytilanteen vakavuutta, tulevaisuuteen liittyvää surua ja niitä ratkaisuja, joiden avulla muutokseen sopeudutaan jo nyt. Kirjassa vieraillaan tutkimuslaitoksissa Kilpisjärvellä ja Kevolla, selvitetään suomalaisen turvepolitiikan kiemuroita, jututetaan Pentti Linkolaa ja pohditaan suomalaisen asumisen kestävyyttä. Teos antaa ilmastonmuutoskeskustelussa kaivatun äänen ihmisille, joilla on arkista näkemystä isosta aiheesta.

SUSANNA PIRNES

Poronkello kilkattaa Lapin yliopistossa

Poronhoito ei elä eristyksissä, vaan kamppailee elintilastaan globalisoituvassa maailmassa.

V

illipeura, poron kantamuoto (Rangifer tarandus), on elänyt arktisilla alueilla tuhansia vuosia. Puolikesy poromme polveutuu Skandinavian villistä tunturipeurasta ja on sopeutunut kylmään ilmastoon ja ympäristön niukkuuteen. Poronhoitoa harjoittavat meillä sekä saamelaiset että suomalaiset poronhoitajat. Vaikka poronhoitotavat ja -kulttuurit vaihtelevat alueittain, ovat haasteet paljolti samat kaikkialla. Suurimmat haasteet ovat kilpaileva maankäyttö ja ilmastonmuutos. Myös muut sosioekonomiset, poliittiset ja ympäristöön liittyvät muutokset vaikuttavat porotalouteen kasaantuvasti. Poronhoito ei elä eristyksissä, vaan kamppailee elintilastaan globalisoituvassa maailmassa.

Miten poro näkyy ja kuuluu Lapin yliopistossa? Poro ja poronhoito ovat olleet läpileikkaavia teemoja yliopiston opetuksessa ja tutkimuksessa jo pitkään. Tutkimustraditioiden kehittyessä ja vakiintuessa poroa käsitteleviä opinnäytetöitä tehdään entistä enemmän ja monipuolisemmista aiheista kaikissa tiedekunnissa. Viime aikoina on tutkittu muun muassa maankäyttöä ja kaivoksia, petokysymyksiä, poronhoitajien yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia, poromatkaileua, poroa taiteissa ja muotoilussa, poronhoidon digitalisaatiota, perinteistä tietoa sekä poropaimentolaisuutta ja ilmastonmuutosta.

Arktisessa keskuksessa tutkitaan poroa ja poronhoitoa monitieteisesti yhdistäen yhteiskunta-, luonnon- ja oikeustieteitä. Usein myös poronhoitajat ja päätöksentekijät osallistuvat hankkeisiin. Kestävään porotalouteen tähtäävää ja aidosti monitieteistä tutkimusta tarvitaan, sillä poronhoidon ongelmat ovat monisyisiä ja niiden ratkaiseminen vaatii monien eri näkökulmien yhteensovittamista. Kaikki soveltava tutkimus perustuu viime kädessä laadukkaaseen perustutkimukseen. Arktisessa keskuksessa on yli kahdenkymmenen vuoden kokemus tutkimuksesta ja tohtorikoulutuksesta, joissa tarkastellaan globaali- ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia Suomen, Ruotsin, Norjan sekä arktisen Venäjän poronhoitoyhteisöihin sekä yhteisöjen sopeutumista muutoksiin.

Meillä on otollinen tilaisuus kehittää Lapin yliopiston poronhoidon tutkimusta vielä enemmän yli tiedekunta- ja korkeakoulurajojen. Poronhoidon tutkimuskysymyksiä olisi entistä tärkeämpää pohtia elinkeinon ja kulttuurin omista lähtökohdista käsin, tehdä tutkimusta yhteistoiminnallisesti poronhoidon ja muiden elinkeinöiden kanssa ja saattaa tutkimustulokset poronhoitajien ja poronhoidon sidosryhmien käyttöön. Näin Lapin yliopisto voisi osaltaan myötävaikuttaa poronhoidon elinvoimaisuuteen ja edistää kestävästi poronhoidon tulevaisuutta alueellisesti ja kansainvälisesti.

Jokapäiväinen poromme

Poronhoito on muuttunut viime vuosikymmeninä radikaalisti, ja murrokset sen kuin jatkuvat.

TEKSTI Marjo Laukkanen

KUVAT Lapin yliopiston soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen maisteriohjelman opiskelijat

K

lemetti Näkkäljärvi tekee töitä porojen parissa – tosin eri tavalla kuin hänen vanhempansa, isovanhempansa ja esivanhempansa. Näkkäljärvi on arktisten alkuperäiskansojen tutkimuksen tutkijatohtori Lapin yliopistossa. Kulttuuri-antropologian keinoin hän selvittää, miten ilmastonmuutos vaikuttaa saamelaisten poronhoitoon ja siihen liittyvän tietämykseen.

Vaikka Näkkäljärven päätyönä on tutkimus, hänellä on myös oma poromerkki ja jonkin verran poroja.

– Olen poropaimentolaisperheen nuorimmainen ja kasvanut tähän elämään. Aihepiirin tutkiminen on minulle elinkeinon ja elämäntavan tukemista.

Porotöihin Näkkäljärvi osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan, varsinkin kesällä vasojen leikkukseen ja talvella erotuksiin. Hänen poronsa vaeltavat Näkkälän paliskunnassa Enontekiöllä.

– Näkkälässä porot ovat miltei ympärivuotisessa paimennuksessa luonnonlaitumilla ja niitä paimennetaan isoina tokkina. Perheet ovat mukana vuotuistapahtumissa ja osittain porotöissäkin.

Poromiehet yöpyvät yhä paljon tunturissa ja metsässä, mutta kodat ja laavut ovat vaihtuneet kiinteisiin kämppiin.

– Kyllä Näkkälän kohdalla voidaan yhä puhua poropaimentolaisuudesta. Se on myös merkitykseltään lähimpänä saamenkielistä sanaa.

Näkkäljärven mukaan saamen kieli on merkittävä porosaamelaisten ammattitaidon kantaja. Porotyöstä kertoessaan hänen omakin puheensa vilisee saamenkielisiä sanoja.

Monta tapaa elää poroista

Oulun yliopistoon tekemässä väitöskirjassaan Näkkäljärvi tutki oman yhteisönsä poropaimentolaisuutta. Parhailaan hän selvittää ilmastonmuutoksen vaikutuksia poronhoitoon neljässä paliskunnassa saamelaisten kotiseutualueella: Käsivarren ja Näkkälän tunturipaliskunnissa sekä Lapin ja Hammastunturin metsäpaliskunnissa. Paliskunnat valikoituivat tutkimusalueiksi tarkan harkinnan jälkeen.

– Käsivarsi on Suomen arktisin alue, ja siellä näkyy Jäämeren vaikutus. Näkkälässä harjoitetaan yhä perinteistä poropaimentolaisuutta, ja poronhoito jakautuu suomalaiseen ja saamelaiseen. Lappi on puolestaan Saamenmaan eteläisintä aluetta Suomessa. Hammastunturin paliskunnassa näkyvät muutokset Inarijärven jäätälanteessa.

ANU TOSSAVAINEN

PORONHOITO

- Poronhoitoalue kattaa 36 prosenttia maamme pinta-alasta. Alue on jaettu 54 paliskuntaan.
- Poronhoitoalueella on 200 000 eloporoa. Vuosittain teurastetaan 100 000 poroa.
- Poronhoidon alkutuotannossa tehdään noin 1 850 henkilötyövuotta.
- Suomessa poroja on saamelaisilla ja suomalaisilla. Ruotsissa ja Norjassa poroja on vain saamelaisilla.
- Suurin osa yli 20 porokansasta elää Euraasian pohjoisosissa. Perinteistä poropaimentolaisuutta harjoittavat yhä esimerkiksi nenetsit, Pohjois-Venäjän suurin alkuperäiskansa.

Lähteet:

Paliskuntain yhdistys

The International Centre for Reindeer Husbandry

Tutkimusta tehdessään Näkkäljärvi on yllättynyt siitä, miten monenlaisia poronhoitomalleja saamelaisten kotiseutualueen sisällä on. Moninaisuuteen vaikuttavat muun muassa laitumien kuluminen ja vanhojen metsien vähentyminen sekä poronhoidon keskushallinnolliset toimet ja lainsäädännön muuttuminen.

– On pakko keksiä uusia keinoja, jotta voimme säilyttää porotyön ja elämäntavan.

Eroja on muun muassa siinä, annetaanko poroille talvella lisäruokaa ja jos annetaan, ruokitaanko niitä luonnossa vai tarhassa. On välimallejakin, joissa tarhataan osa poroista, kuten nuoret kermikät. Eroja on myös lisätulojen hankinnassa ja tarpeessa. Esimerkiksi Inarissa porotyötä on yhdistetty matkailuun.

– Osa perheistä saa jo enemmän tuloja matkailusta kuin muusta porotyöstä.

Kahdeksan vuodenajan kansa

Tutkimuksessaan Näkkäljärvi yhdistää poromiesten havaintoja luonnontieteelliseen dataan. Hänen mukaansa Suomessa on ymmärretty, että antropologialla on paljon annettavaa luonnontieteille ja ilmastonmuu-

JANETTE BACKMAN

JONNA KALLIOMÄKI

tostutkimukselle. Näkkäljärvi on mukana Oulun yliopiston johtamassa hankkeessa, jossa tutkitaan ilmastomuutoksen vaikutuksia saamelaisten hyvinvointiin.

Porosaamelaisten vuodenvieritys mukaillee yhä porojen vuodenvieritystä. Näkkäljärven mukaan saamelaiset ovat kahdeksan vuodenvierityksen kanssa: syksy, syystalvi, talvi, kevättalvi, kevät, kevätkesä, kesä ja syyskesä. Saamelaiseen kulttuuriin kuuluvat nimiviikot, ja lähes joka viikolla on oma merkkipäivänsä.

– Merkkipäivät liittyvät säähän ja poroihin. Ilmaston muuttuessa monet niistä eivät enää päde.

Näkkäljärven tutkimukseen osallistujat ovat havainneet yli neljäkymmentä olosuhteisiin liittyvää muutosta. Yksi isoimmista on talvien muuttuminen arvaamattomiksi.

– Ennen saattoi alkusyksyllä tietää, millainen talvi

on tulossa. Nyt ehkä tammi-helmikuussa uskaltaa ennakoida loppupalven ja kevään tilannetta. Sään vaihtelu on suurta. Lämpötila saattaa pudota yhtäkkiä –30 asteesta nolliin.

Jos lumeen tulee jäisiä kerroksia, poroilla on vaikeuksia kaivaa ravintoa lumen alta. Arvaamattomuus lisää poronhoitajien onnettomuusriskejä, kuten sulaa ajamista. Myös poronhoitajien ikääntyminen ja muun maankäytön lisääntyminen haastavat poronhoitoa. Näkkäljärven mukaan jatkuva epävarmuus koskee laajemmin koko saamelaiskulttuuria.

– Emme ole omien alueittemme hallinnoijia, vaan aina alisteisia jollekin.

Näkkäljärvi lisää, että poronhoito on saamelaisten perinteisistä elinkeinoista ainoa, joka voi enää antaa tekijöilleen vuotuisen leivän.

– Poronhoito on saamelaiskulttuurin perusta korostetummin kuin aiemmin. Se ei ole vain elinkeino vaan osa ympäristösuhdetta, identiteettiä, kulttuurin ja kielien harjoittamista sekä yhteyttä meitä edeltäneisiin sukupolviin.

Haasteista huolimatta poronhoidossa on yhä paljon vetovoimatekijöitä. Näkkäljärvi mainitsee muun muassa luonnon lukemisen, johon oppii vain siihen kasvamalla. Myös ylpeys omasta ammattitaidosta ja työhön liittyvä vapaus houkuttelevat nuoria jatkamaan sukunsa perintöä.

Näkkäljärvelle porot merkitsevät niin jokapäiväistä ravintoa, työtä, elämäntapaa kuin identiteettiäkin. Mitä olisi saamelaisuus ilman poroja?

– Sitä on mahdoton kuvitella. Uskon, että poronhoito tulee säilymään, mutta sen rooli ja harjoittamistavat tu-

levat muuttumaan. Paikallinen erikoistuminen esimerkiksi matkailuun tulee lisääntymään, ja joiltakin alueilta poronhoito loppuu kokonaan, Näkkäljärvi pohtii ja jatkaa: – Suurin haaste on perinteen ja tietotaidon siirtäminen. Jos se ei tapahdu elinkeinon ja elämäntavan kautta, niin sitten tutkimuksen ja koulutuksen kautta.

Elämää marginaalin marginaalissa

Pirjo Oinas on paneutunut poronhoitoon erityisesti työn näkökulmasta. Hän on tutkijana sosiaalityön hankkeessa, jossa tarkastellaan yhteisöllisyyttä poronhoidon muutoksen voimavarana. Poronhoitajien ja heidän perheenjäsentensä haastatteluista koostuva tutkimusaineisto painottuu saamelaisalueen ulkopuolelle, mutta mukana on myös pohjoisten paliskuntien poronperheitä.

Oinaan mukaan poronhoitoa koskettavat samat muutokset kuin muillakin harvaan asutuilla alueilla. Poismuutto on voimakasta, väestö ikääntyy ja palvelut karrikaavat yhä kauemmas. Oinas kuvailee tätä elämäksi marginaalissa.

– Poronhoito on marginaalin marginaalissa. Se on ollut aikoinaan täysin järkevä ja mielekäs valinta ammatiksi, mutta nykyisin varsinkin eteläisissä paliskunnissa joudutaan miettimään, voiko sillä elää. Suurin osa tarvitsee muitakin tulonlähteitä. Joissakin perheissä pääasiallinen elättäjä on puoliso, joka tekee muita töitä.

Poronhoito on kehittynyt ja modernisoitunut ympäröivän yhteiskunnan mukana. Poroja ei enää paimeneta kävelen ja hiihtäen vaan mönkijöillä, kelkoilla ja pohjoisimmissa paliskunnissa myös helikoptereilla. GPS-pantojen avulla porojen liikkumista voi seurata etänä, ja kuolleisuuslähettimet auttavat raadon löytämisessä.

Teknistyminen on helpottanut työtä monin tavoin, mutta samalla kustannukset ovat kasvaneet. Jotta poronhoito on kannattavaa, poromäärien pitää olla yhä suurempia. Suuria poromääriä suosivat myös porotaloustuet, joita maksetaan vasta, kun eloporoja on vähintään 80.

Melkein kaikissa paliskunnissa on jo nyt poroja suurin sallittu määrä. Niinpä omaa poromäärää voi kasvattaa vain, jos joku toinen on valmis luopumaan omistaan.

– Kun karjakoot kasvavat, työvoima vähenee ja työ määrä jakautuu aiempaa harvemmille.

Lihanjalostus on yksi tapa lisätä poroista saatavaa tuottoa.

– Jalostuksen vaatima työpanos saattaa kuitenkin olla ongelma paliskunnan yhteisten töiden näkökulmasta, koska työpanos on pahimmillaan sieltä pois.

Kaikkien poroja omistavien odotetaan osallistuvan poronhoitoon, oli kyse sitten pää- tai sivutyöstä.

Jotakin uutta, jotakin vanhaa

Porokämpillä yöpyminen on vähentynyt teknistymisen myötä. Yksi poronhoitoa muuttanut laite on puhelin. Ennen miehet olivat poissa viikkotolkulla, eikä heihin saanut yhteyttä. Enää seuraavan päivän töitä ei tarvitse sopia kasvotusten, vaan se onnistuu kotoa käsin puhelimitse.

– Yhteisöllisyys muuttuu, vaikka päivän työt tehtäisiin kuten ennen.

Tietyt piirteet myös säilyvät. Oinaan tutkimuksen perusteella sukupolvien välinen arvostus, luottamus ja kunnioitus ovat keskeisiä yhteisöllisiä voimavaroja.

Poronhoitajat ja porosuvut tuntevat toisensa.

– Äärimmäisissä olosuhteissa on tärkeää voida luottaa siihen, että toinen ymmärtää ja tekee työnsä.

Eri alueiden välillä on eroja siinä, kuinka porottomat suhtautuvat poronhoitoon ja vapaana vaeltaviin tokkiin. Esimerkiksi Savukosken alue on muotoutunut poronhoidon ympärille: vaikka itsellä ei olisikaan poroja, on todennäköisesti kiinnittynyt poronhoitoon sukunsa tai tuttaviansa kautta.

Pedot heikentävät kantaa

Itäisissä ja eteläisissä paliskunnissa painitaan peto-ongelman kanssa. Pedon tappamasta porosta maksetaan korvaus, mutta se edellyttää raadon löytämistä ja tunnistamista. Pedot lisäävät myös työmäärää, koska poroja on seurattava ympärivuotisesti.

MIKÄ ON ELO?

Poronhoitoon liittyvää sanastoa suomeksi ja pohjoissaameksi.

- **ELO | EALLU**
Porokarja
- **ELOPORO | EALLIT GUÐÐON BOAZU**
Poro, joka jätetään elämään talven yli
- **EROTUS | RÁTKIN (myös RÁTKKA)**
Syksyllä tai talvella porot erotellaan eloon ja teuraaksi meneviin
- **ETTO | ČOHKKEN**
Porojen kokoaminen erotusta varten
- **PALISKUNTA | BÁLGES läsimurre, BÁLGGUS itämurre**
Poronhoitopiiri tai -yhtymä
- **TOKKAKUNTA | SIIDA**
Porokylä poroineen ja paimenineen
- **TOKKA | EALLU**
Suuri porolauma
- **VASAMERKINTÄ TAI -LEIKKO | MIESSEMEEKUN**
Vasojen merkintä kesällä emänsä poromerkkiin

Lähteet:

Paliskuntain yhdistys, Klemetti Näkkäljärvi

– Poroja ei saa eikä voi pitää koko vuotta aidassa. Kun porot löysätään keväällä, osa ei tulekaan enää syksyllä takaisin aitaan. Katoavista poroista ei saada korvauksia.

Peto ei myöskään valikoi, minkä poron se tappaa. Valitseminen on kuitenkin olennaista jalostuksen kannalta.

– Poronhoitajan ammattitaitoon kuuluu katsoa, mikä poro jää talven yli juoksemaan ja mikä kannattaa ottaa pois. Petovahinkojen kertakorvaus tuntuu isolta, mutta ei kannata pidemmän päälle, sillä kanta heikkenee. Eteläisissä paliskunnissa porokanta on heikentynyt petojen takia. Joidenkin täytyy jättää kaikki porot juoksemaan, että edes osa tulisi takaisin.

Kaikki Oinaan haastattelemat poronhoitajat sanoivat, että he haluavat tulla toimeen lihan myynnillä, eivät petoja ruokkimalla. Moni toivoo, että tilanteesta voitaisiin keskustella nykyistä rauhallisemmin ja vähemmän kärjistyneesti.

Hiljaista tietoa sukupolvesta toiseen

Oinaan mukaan poronhoitaja on monessakin suhteessa erityinen ammatti. Yleensä ammattiin opitaan ja kasvetaan lapsesta asti, ja työ siirtyy sukupolvien ketjuna eteenpäin. Tiivisiin poroyhteisöihin liitytään lähinnä parisuhteen kautta.

– Poronhoitotyöhön kuuluu paljon hiljaista tietoa, jota otetaan haltuun lapsesta lähtien.

Tieto ei ole vain yhdellä ihmisellä, vaan sitä kertyy sukupolvesta toiseen. Oman suvun elämäntyön jatkaminen koetaan velvollisuudeksi ja kunniakysymykseksi. Eteläisissä paliskunnissa taloudellinen ahdinko ja työnteon määrä alkavat kuitenkin olla sitä luokkaa, että edes kaikki vanhemmat eivät suosittele työn jatkamista jälkipolvelleen.

– Mietitään, että ”minäkö se olen ensimmäinen, joka tämän katkaisee”. Toisaalta työtä jatketaan, vaikka se ei kannattaisi taloudellisesti. Identiteetti on poroperheessä.

Oinas toteaa, että monet poronhoidon haasteista ovat yksittäisinä pieniä, mutta niitä on kohtuuttoman paljon.

– Se muuttaa työn tekemisen tapaa ja kulttuuria, mielekkyyttäkin. Poronhoitajan arjelle ei tällä hetkellä ole oikein ymmärrystä eikä silmiä. Työn kovuutta ei voi ulkopuolelta oikeasti ymmärtää – muuta kuin itse tietää, ettei selviäisi siinä päivääkään. •

PORON KUOLEMA

TEKSTI & KUVAT TAPIO NYKÄNEN

kauhtivat valtaosan kenttäteurastamoista, joissa poroja aikaisemmin käsiteltiin. Nyt myyntiin menevät porot lastataan eläinkuljetusautoihin ja rahdataan teurastettavaksi satojenkin kilometrien päähän. Viimeinen matka on outo ja kolkko. Karsinoihin mahtuu kuudesta kahdeentoista poroa, natisevassa katossa on hehkulamppu.

Viimeisen ateriansa myytävät porot usein syövät vielä kotona. Jos kauppaporot on eroteltu kauempana, kuljetetaan kauppatokka lastausaidalle hitaasti. Porot saavat kaivaa ruokaa rauhassa ja elää vielä hetken tunturielämäänsä. Paimenet odottavat ja antavat token kulkea luonnollisessa rytmisään.

Tuntureissa ja metsissä on ihmisen lisäksi muitakin, jotka mielivät päästä käsiksi poroeloon. Varsinkin ahmaajia on tehokas ja ahnas tappaja. Se liikkuu pahalla ilmalla, kun paimenet eivät näe kulkea. Ahma iskee kiinni poron niskaan ja selkään, josta se puree palan irti. Äijä tekee ruokavarastoa, josta pitäisi riittää pitkäksi aikaa sekä sille itselleen että riutoille, jotka seuraavat tappajan jäljissä. Ahmaa ei lain-

kaan haittaa, että porot eivät aina kuole heti vaan vasta ajan päästä. Silloin lihakin pysyy tuoreena pidempään.

Myrskyn jäljiltä paljastuu raatoja ja raanakkoja. Varsinkin kärsivien porojen löytäminen riipaisee poropaimenta. Ahma tuntuu julmalta, vaikka samalla tiedetään, että se vain yrittää parhaansa omalla tavallaan.

Myös sudet, karhut, kotkat, ilveket ja ketut ottavat omansa. Monia saalistajia eivät pidättelee edes tarhat. Ne tulevat yöllä aitojen yli tai ali ja katoavat samaa tietä vasa mukanaan.

Ihmistoimintaa ja siten myös poroelinkeinoa voidaan hallita ja säädellä monin tavoin. Parhaatkaan poliittiset päätökset tai tukijärjestelmät eivät

kuitenkaan täysin poista sitä jännitettä, joka elämän ja kuoleman melankoliseen sykliin liittyy. Se ei katoa myöskään teknologisen kehityksen myötä. Poroihmisen käsissä kulkevat katkeransuloisena virtana elämä ja kuolema. ●

Kirjoittaja on politiikatieteiden yliopistonlehtori. Hän tutkii poroelämää ja naapuruuksia Pohjois-Lapissa.

On eletty yhdessä eloisa elämä, jota seuraa kauhea, kaunis kuolema ja aina uusi syntymä.

Poroerotus, Käsivarren paliskunta.

Sopivaa poroa saatetaan katsoa jo tunturissa tai silloin, kun eloa tuodaan aitaan erotuksia varten. Saattaa olla, että poro valitaan vasta kaarteessa tai kirnussa. Omaksi ruoaksi tuleva poro voi olla lihava vasa tai vaikkapa runo, joka ei ole kantanut vasaa edellisenä keväänä. Jotkut pitävät vahvasta mausta ja valitsevat syömäporoksi suuren hirvaan.

Jos poro otetaan kiinni kirnussa, se vedetään sarvista perheen konttoriin tai kokonaan aidan ulkopuolelle. Sitten poro tapetaan. Pulttipistoolia käytettäessä loppu on nopea. Pultti lävistää otsan ja tainnuttaa eläimen. Kuolema varmistetaan laskemalla porosta veret. Sydän lyö vielä hetken, kunnes pysähtyy. Katse sammuu ja silmä lasittuu.

Nylkemiseen ja paloitteluun on erilaisia tapoja. Alueilla on omia tyylejään ja joskus perheilläkin. Talja irrotetaan käsin, nyrkillä työntämällä. Ruumis höyryää

ja haisee, mutta ei niin läpitunkevasti kuin esimerkiksi hirven ruho. Lämmin elämä tuntuu vielä nytkijän käsissä. Vaikka olisi pakkaneen, sormet eivät palellu.

Käsittely on käsityötä siinä kuin vaikkapa veistäminen. Ruhosta irrotetaan paistit, lavat, sisäelimet, selkä, kaula, rinta, pää ja kyljet. Ulkofileet saatetaan jättää kylkiin paikoilleen. Melkein kaikki eläimen osat syödään tai käytetään muuten hyödyksi. Ajatellaan, että kun poro antaa elämänsä, on velvollisuus ottaa se vastaan huolellisesti ja kunnioittaen.

Paimenet tuntevat monet poronsa näöltä jo kauempaa. Vasoina ne ovat käyneet sylissä merkattavina ja hellittävänäkin. Heikoille on annettu ruokaa jopa suoraan suuhun. On eletty yhdessä eloisa elämä, jota seuraa kauhea, kaunis kuolema ja aina uusi syntymä.

Kaupaksi menevien porojen kohtalo on yleensä vähän erilainen. EU:n elintarvikkeisiin liittyvät säädökset lak-

Poron kanssa

KOONNUT MARJO LAUKKANEN
KUVAT ANNA MUOTKA

Sukupolvien ketjussa

Ensimmäinen muistikuvani lapsuudesta on, kun törmäsän piharakennuksen takana kasaan jäätyneitä poronpäitä. Muistan yhä lasittuneiden silmien tuijotuksen. Sain oman poromerkin jo pienenä, kuten omat lapsenikin. Merkkiin leikataan muutamia vasoja ja lapselle annetaan mahdollisuus tulla mukaan poronhoitoon.

Asumme Raanujärvellä, Tornionjokilaakson järviyössä. Isänpuoleni suvussa on ollut poroja niin kauan kuin tiedetään. Isoisäni oli syksyisin viikkokausia takahärän kanssa metsässä poroja kokoamassa. Hänen

nuoruudessaan poroja vielä lypsettiin ja maidosta tehtiin juustoja.

Kesällä on vasanleikkuu, ja pystyn tuolloin osallistumaan poronhoitotöihin. Kun poroja kootaan aitaan, jännitys lisääntyy, mitä lähemmäs siuloja päästään. Porojen kokoamisessa on kysymys yhteisestä ponnistuksesta, jossa kokemuksella ja aloitekyvyllä on suuri painoarvo. Maltin pitää myös kestää, ja tarvittaessa on reagoitava nopeasti. Toisaalta mukana on aina myös joitain poikamaista leikkisyyttä. En osaa kuvata asiaa paremmin.

Lapsena arvostin yli kaiken niitä poromiehiä, jotka osasivat kulkea erehtymättä metsässä ja jaksoivat kävellä pitkiä matkoja sekä muistivat ja tunsivat poromerkit. Omat taidot ratkaisivat, asemalla ei ollut merkitystä.

Poromääristä ei yleensä puhuta julkisesti, ja syynä on pidetty sen paljastamaa varallisuutta. Kysymys voi olla myös muusta. Eräässä 1700-luvun kirjeessä kuninkaalle Länsipohjan läänin maaherra valitti sitä, että saamelaiset eivät suostu antamaan tarkkaa tietoa poromääristä, koska he pelkäävät tämän vievän poron.

Poronhoidossa tulee helposti ristiriitoja, tehdäänhän työtä yhdessä vuosikymmeniä. Koko ajan mukana on sekä yhteinen että oma etu. Ristiriidoista huolimatta on tultava toimeen kaikkien samassa tokkunnassa olevien kanssa.

Kun olin lapsi, erotuksiin ei osallistunut meidän perällä yleensä kuin miehiä ja poikia. Nykyisin mukana on koko perhe. Myös vaimollani on oma poromerkki. Kysymys on ennen kaikkea elämäntavasta, jota ei voi verrata mihinkään muuhun. Haluan jatkaa sitä pitkää ketjua, jossa iso- ja esivanhempani ovat olleet mukana. Säilyttää palan mennyttä maailmaa tätä kautta.

JUHA JOONA

Tutkija, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti, Arktinen keskus

ROZA LAPTANDERIN ARKISTO

Yhteydessä taivaaseen

Kun Num loi ihmisen ja koiran, hän päätti, että ihminen asuisi hänen apunaan taivaassa ja koira maan päällä. Num loi porot ja laittoi koiran vahtimaan niitä. Eräänä päivänä hän palasi maan päälle ja järkyttyi. Poroista oli jäljellä vain luuta. Poropaimeneksi laitettu koira oli vain nukkunut ja syönyt poroja eikä paimentanut tai suojellut niitä. Tästä suuttuneena Num antoi porot ihmisille, jotka saivat oikeuden kohdella koiria miten halusivat. Koirien tehtäväksi jäi palvella ihmisiä, suojella heitä ja auttaa paimentamaan poroja.

Suurimmalle osalle ihmisistä tundra tarkoittaa avointa lumista maata, pohjoistuulta ja kylmyyttä. Nenetsille tundra jakautuu kolmeen tasoon: on jumalten maailma taivaalla; ihmisten, eläinten ja henkien maailma maan päällä sekä pahojen henkien maailma maan alla. Kun Num – nenetsien suurin luojajumala – loi ensimmäisen ihmisen, koiran ja poron, hän valitsi jokaiselle oman paikkansa tundralla.

Nenetsien maailmankatsomuksen mukaan poro on yhteydessä taivaaseen, jossa hyvät henget asuvat. Kaik-

ki ihmiset ovat yhteydessä maailmaan ja maahan. Koirat ovat yhteydessä maan alle ja siellä asuviin pahoihin henkiin. Tällä tavoin Num loi tasapainon ihmisten, eläinten ja tundran henkien eri tasojen välille.

Nenetsit uskovat saavansa poronsa Ilebiam pertialta, jumalalta, joka vastaa ihmisten varallisuudesta ja poroista. Sana "il" tarkoittaa elämää, ja jumalan nimi voidaan kääntää myös "häneksi, joka antaa elämän".

Nenetsien perinteisen oikeuskäsityksen mukaan jokaisella on oikeus olla poroja henkilökohtaisena omaisuutenaan. Omilla poroilla – nenetsiksi Khari ty – on korvissa ja kuonossa omistajan merkit. Koirilla ei ole merkkejä, mutta niillä on nimet. Nenetsien säännöt kieltävät ottamasta toisen poroja tai koiria ilman omistajan lupaa. Tämä tapa toimii yhä nenetsien yhteiskunnassa.

ROZA LAPTANDER (kuvassa oikealla)

Vieraileva tutkija, arktinen antropologia, Arktinen keskus

Eläinten liikkeiden mukaan

Poro on monille Lapin ulkopuolella asuville eksoottinen Lapin symboli – etenkin ulkomailta tuleville matkailijoille. Itse muutin Lappiin pian kymmenen vuotta sitten matkailuopintojen perässä ja olen tehnyt myös paljon matkailualan töitä näinä vuosina. Tunnen itseni jo lappilaiseksi, mutta poro on minulle edelleen eksoottinen eläin, jonka kohtaan monesti matkailumainoksissa. Poroon liittyvän eksotiikan kohtaan myös miettiesäni kaupassa, mitä ostoskoriini poimin. Poronliha on minulle eittämättä harvinaista herkkua.

Työni ja lempiharrastukseni kautta poro näyttyy minulle myös vähemmän eksoottisena eläimenä. Työskentelen tutkijana kahdessa MTI:n hankkeessa, joissa tutkitaan eläimiä matkailussa ja joissa poro on yksi keskeinen eläinlaji. Hankkeissa tehdäänkin yhteistyötä useiden poromatkailutilojen kanssa. Poromatkailutilojen yrittäjät harjoittavat lähes poikkeuksetta myös

perinteistä poronhoitoa, joten talvisesongin ja poroerostusten aikaan he ovat lähes tavoittamattomissa. Siten sovitan monesti työaikataulujani porojen ja poromiesten liikkeiden mukaan.

Linnunmetsästys pystykorvan kanssa on mieluinen harrastukseni, mutta koira ei harmikseni voi olla välittämättä poroista. Näin ollen pyrimme suuntamaan alueille, joilla olisi mahdollisimman vähän poroja. Porojen vuoksi suunniteltuun kulkureittiin on joskus tullut eitoivottuja lisäkilometrejä ja ehkäpä muutama kirošana. Sovitan siis vapaa-aikaanikin joskus porojen liikkeiden mukaan.

MIKKO ÄIJÄLÄ

Nuorempi tutkija, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Poronahka taipuu iltalaukuiksi

Ihailtava suhtautumiseni poroihin kätkee taakseen risti-riidan. Valitettavan usein porojen kohtaamiseen liittyy autolla ajaminen ja liukkaat tiet. Silloin tuntemukseni jakautuvat leikkisästi sanoen etäisyyden ja nopeusmittarin lukeman mukaan ihailusta säikähdykseen. Risti-riitaisia tuntemuksiani mietin kuitenkin hymyssä

suin: jokaisella porolla on omistaja, mutta ne saavat elää vapaina luonnossa lähes koko elämänsä.

Poroelinkeinossa teurastetaan vuosittain 100 000 poroa, joista hyödynnetään miltei kaikki osat, lihan lisäksi muun muassa nahka, talja, sarvet ja jopa teurasjätteet. Minulle tutuinta on poronahka, joka on ekologista materiaalia, kunhan se parkitaan kasveilla. Sen silkkimäinen pinta on erittäin pehmeää; se on kevyttä, hyvin laskeutuvaa ja ohutta, paksuudeltaan noin 0,5 mm mutta silti kestävä. Ainutlaatuisten ominaisuuksiensa ansiosta poronahka on löytänyt tiensä jo monien kansainvälisten muotitalojen valikoimiin. Eettisen ja eksoottisen materiaalin kysyntää lisää sen rajoitettu saatavuus.

Vaatetussuunnittelun opintojeni aikana keuilin valmistaa poronahasta vaatteita ja rakastuin siihen välittömästi. Päätin, että materiaali tulee seuraamaan minua oman tuotemerkkini, Kinos Designin, valikoimiin asti. Ensimmäiset poronahkaiset tuotteeni olivat iltalaukkuja, joihin yhdistin lohennahkaa. Ne löysivät nopeasti uudet omistajansa. On ollut hienoa huomata, kuinka porosta valmistetuista tuotteista arvostetaan ja niitä ostamalla kannatetaan elintärkeää elinkeinoä. Nähtäväksi jää, mihin tämä upea materiaali vielä taipuu käsissäni.

KIRSI NORDBERG

Maisteriopiskelija, vaatetussuunnittelu, taiteiden tiedekunta
Yrittäjä, Kinos Design

KUVATAITEILIIJA poron katseen katveessa

TEKSTI MARIA PALDANIUS
KUVAT ANNA MUOTKA

Pitkän etsinnän tuloksena rovaniemeläinen kuvataiteilija Saara Sarparanta löysi suomalaisen yrityksen, joka valmisti hänen poroihaisen tuotteidensa valikoimiin parkkikiekon. "Tämä on täysin kotimainen ja virallinen parkkikiekko, joka on samalla myös esteettisesti kaunis."

Mahtoivat parkkipirkot olla ihmeissään. Sinisten lätytten sijaan tuulilasien alla alkoi näkyä harmaakarvaisia sarvipäitä, joiden keskeltä kaksi laiskaa silmää katsoi takaisin: Mitä tuijotat? Ihan ajallaan tässä ollaan liikenteessä! Suomalaisesta puusta valmistetut Poro-parkkikiekot saivat alkunsa vastaavanlaisesta turhautumisesta.

– Suoraan sanottuna minua alkoi harmittaa rumat, muoviset parkkikiekot, myöntää rovaniemeläinen kuvataiteilija Saara Sarparanta.

1990-luvulla Salosta Rovaniemelle muuttanut Sarparanta teki ensimmäisen poroihaisen teoksensa ystäväille tilaustyönä. Se oli porotriptyykki, jonka työstäminen lievästi sanoen lähti lapasesta.

– Huomasin pian, että olin tehnyt kokonaisen pinon erilaisia poroteoksia!

Ylimääräiset teokset löysivät kuitenkin uudet kodit ennen kuin taiteilija ehti poroa sanoa. Silloin Sarparanta ymmärsi, miten pidettyjä eläimiä porot pohjoisen sisustuksessa ovat.

Uusi kiintopiste oli löytynyt. Poronsarvet osoittautuivat mitä esteettisimmäksi elementiksi ja hiili mitä inspiroivimmaksi materiaaliksi juuri poron hahmoa ajatellen. Talvisten sarvien luisessa, teräväkärkisessä muotokielessä oli paljon samaa kuin kelopuissa, joita Sarparanta piirsi ja maalasi aiemmin.

– Nautin hiilen rouheista vedoista valkoisella paperilla. En juuri kuvaa poroja kesäasussa, koska silloin sarvet ovat pehmeän karvan peitossa, hän perustelee.

Sarparannalle poro näyttäytyy rauhaa rakastavana eläimenä, joka osaa myös yllättää sähkökyvydellään.

Eläimen ailahtelevainen luonne ja yksilöiden väliset persoonallisuuserot aiheuttavat kuitenkin sen, että identtisten porotaulujen sarjaa on mahdotonta tehdä.

– Jokainen poro on oma persoonansa. Tauluni ovat ikään kuin porojen muotokuvia, jotka tuovat eläimen persoonan esiin.

Sarparannan porot katsovatkin katsojaan milloin valppaana ja innostuneena, milloin viisaana ja pohdiskelevana.

Lapin turismin kasvu on ollut omiaan edistämään myös porotuotteiden kysyntää. Poro nähdään maailmalla eksoottisena, jopa taianomaisena olentona, joka on kuitenkin mahdollista nähdä omin silmin. Myös suomalaisille poro on aiheena ikisuosikki. Sarparanta ymmärtää, miksi.

– Muistan, kun omalla pihallani oli ensimmäistä kertaa poroja! Näky sykhdyttää etelän tyttöä edelleen ja saa aina kaivamaan kameran esiin.

Sarparanta saa porovalokuvia lahjoituksena poronhoitajilta. Niiden pohjalta maalaus tai piirros kehittyy.

– Pidän erityisesti poron katseesta. Kuva, jossa poro tuijottaa suoraan kuvaajaan, päättyy miltei aina tauluksi. Joskus myös erotustilanteet ja niiden taustalla oleva valo hurmaavat minut.

Kuvat kulkevat kuitenkin tarkan seulan läpi. Harvat ja valitut päättyvät lopulta designsisustustuotteiksi, kuten tauluiksi, tarjottimiksi, keittiöpyyhkeiksi, leikkuulaudoiksi, pannun- ja lasinalusiksi, tyynyiksi, korvakoruiksi ja naulakoiksi. Niin, ja parkkikiekoiksi parkkipirkköjen ja ohikulkijoiden päivää piristämään. ●

Lupauksemme porolle

Poronhoito on sekä perinteinen saamelainen elinkeino että suuri nykypäivän työllistäjä. Kulttuurillemme poronhoidon merkitys on suuri. Eläminen poron kanssa muodostaa koko olemisen perustan – ilman sitä on vaikea kuvitella tunturiin saamelaisuutta.

Kielessämme on paljon sanoja, jotka liittyvät poroon ja poronhoitoon. Nämä käsitteet elävät poronhoitajien päivittäisessä kielessä. Poro on saamelaisessa käsityksessä, vaatteissa ja käyttöesineissä myös materiaalina. Sen, mitä emme syö, voimme käyttää muuten hyödyksi. Se on velvollisuutemme. Lupauksemme poroa kohtaan.

Poronhoidossa siirtyvät sellaiset perimän tarinat, kirjoittamattomat säännöt ja elämän viisaudet, joita ei opeteta kouluissa ja joita ei pysty lukemaan kirjoista. Voi sanoa, että poro on monissa paikoissa ollut saamelaisen kulttuurin tukijalka: kielen ja tapojen säilyttäjä.

Itselleni poronhoito on enemmänkin elämäntapa kuin pelkkä työ. Olen lapsuudestani asti elänyt perinteisen saamelaisen poronhoidon parissa tai pikemminkin perinteisestä saamelaisesta poronhoidosta. Vuodesta 2009 olen toiminut päätoimisena poronhoitajana.

Poronhoitaja tunnistaa oman elonsa, seuraa porojen vaihteita ja elää niiden mukana. Porosaamelaiseen elämäntapaan ei ole sitoutunut ainoastaan poronhoitaja

itse vaan koko perhe: puoliso, lapset ja vanhemmat. Elämäntavan keskiössä on poro. Poron hyvinvointi tarkoittaa poronhoitajalle sielun rauhaa.

Rakastan työtäni. Maan tärähtely poroelon tullessa aitaan on mielestäni yksi hienoimmista elämän hetkistä. Silloin tunnen olevani oikeassa paikassa.

Työympäristönäni on vielä puhdas luonto. Saan juoda tunturilähteestä, pitää ruokatauon järven rannalla ja hengittää raikasta pohjoistuulta. Pääsen todistamaan luonnon elämää kaikessa sen kauneudessa ja raukuudessa.

Maa on yksi kalleimmista asioista, mitä kuvitella saattaa. Sitä ei enää valmisteta. En tarkoita, että haluaisimme omistaa maata. Ei, maahan on meillä vain lainassa tulevilta polvilta. Me haluamme vain, että me saamme käyttää sitä niin kuin esi-isämme ovat kautta aikojen käyttäneet – poroihinsa. Meidän porosaamelainen kulttuurimme tarvitsee luontoa pysyäkseen hengissä. Poro on luonnon eläin, ja se tarvitsee tilaa, vuodenaajoista riippuen eri alueilla. Jos tilaa ei ole, se vaikuttaa poroon ja sitä kautta meihin, porosaamelaisiin. Eanan eadnázan.

ANNE-MARET LABBA

Poronhoitaja, Käsivarren paliskunta

kolumni

ANNE OLLILA

Toiminnanjohtaja ja Poromies-lehden päätoimittaja, Paliskuntain yhdistys

Poronuoret tarttuvat ylpeinä porotöihin tuoden niihin samalla uutta twistiä.

ANNA MUOTKA

PEIKKOJEN HOMMAA?

Suomessa, erityisesti pohjoisessa, useimmat ihmiset vallan varmuudella tietävät paljon porosta ja poronhoidosta. Sinäkin, vai kuinka? Saatoin itseni liemeen, kun lupauduin kirjoittamaan aiheesta kolumnin.

Miksi poro sitten tunnetaan niin tavattoman hyvin? Koska poro on jokaiselle jotakin. Vapaana laiduntava poro on meille kaikille osa pohjoista elämää. Poro on yksi kansallisen imagomme symboleista. Lisäksi poron elämää raamittaa muu poronhoitoalueella eletty elämä. Ei siis ihme, että porosta riittää porinaa. Porinasta taas syntyy ”totuuskina” kaikuun jääviä fraaseja.

Koska en voi avata jokaista fraasia, valitsen yhden. Se on poromies. Tiedäthän tyypin? Karvareuhkassa kelkkaileva äijä, jonka naamaa raamittaa jäänyt parta. Peikkojen sukua. Poronhoito on ukkojen hommaa ja loppumaisillaan. Eikö vain?

Katsotaanpa.

Lappilaisista poronomistajista kolmannes on naisia. Viidennes on alle 25-vuotiaita, ja heistä jo vajaa puolet tyttöjä. Joka vuosi parikymmentä nuorta valitsee poromiehen ammatin. Poistuvuus ikähaarukan toisessa päässä on samaa luokkaa, sillä porot siirtyvät ketjuissa vanhemmilta sukupolvilta seuraaville. Perinteet elävät luontevasti, kun poromieheksi kasvetaan usein vaippahoususta alkaen ja mukana pysytään niin pitkään kuin mahdollista. Eri sukupolvet hoitavat kukin osaansa. Merkityksellistä tehtävää riittää jokaiselle iästä tai sukupuolesta piittaamatta. Poronuoret tarttuvat ylpeinä porotöihin tuoden niihin samalla uutta twistiä. Poronhoidon jatkuvuus on loistavaa!

Huomattava osa nuorista toimii myös matkailun parissa. Sesonkiluonteisena keskitalven työnä poromatkailu sopii yhteen perinteisen poronhoidon kanssa. Poronuorista – ylivertaisine luonto-osaamisineen ja pohjoisen persoonineen – kilpaillaan matkailun työmarkkinoilla. Poromiehen yrittäjätausta antaa mainiot valmiudet muuhunkin yritystoimintaan. Näiden tietojen ja taitojen markkinoilla tutkintotodistukset ovat jo menettäneet merkityksensä. Tilanne on tutkimuksellisesti herkullinen. Se haastaa paitsi katsomaan poronhoitoa uudella tavalla myös tutkintotoimittajien koulutuksen. On kiinnostavaa seurata, miten muuttuva maailma muuttaa koulutuksen asemaa.

Poronhoidon vankat juuret luovat perustan, joka avaa uusia väyliä kehittämään poroelinkeinoja. Elinympäristön muutokset tuovat monia uhkia ja haasteita, mutta poronhoidolla on tukena vuosisatojen historia muutosten kampeamisessa voitoiksi. Tämä vuosisata ei siinä suhteessa eroa edellisistä.

tuokio

arktisessa

Se oli ihan tavallinen P-paikka.
Pakkasta -24 astetta ja täysikuu.

Se oli ihan tavallinen kelo.
Vaativattoman näköinen
siinä ison petäjän vierellä.

Se oli vain hetkellinen ajatus.
Mitä jos?

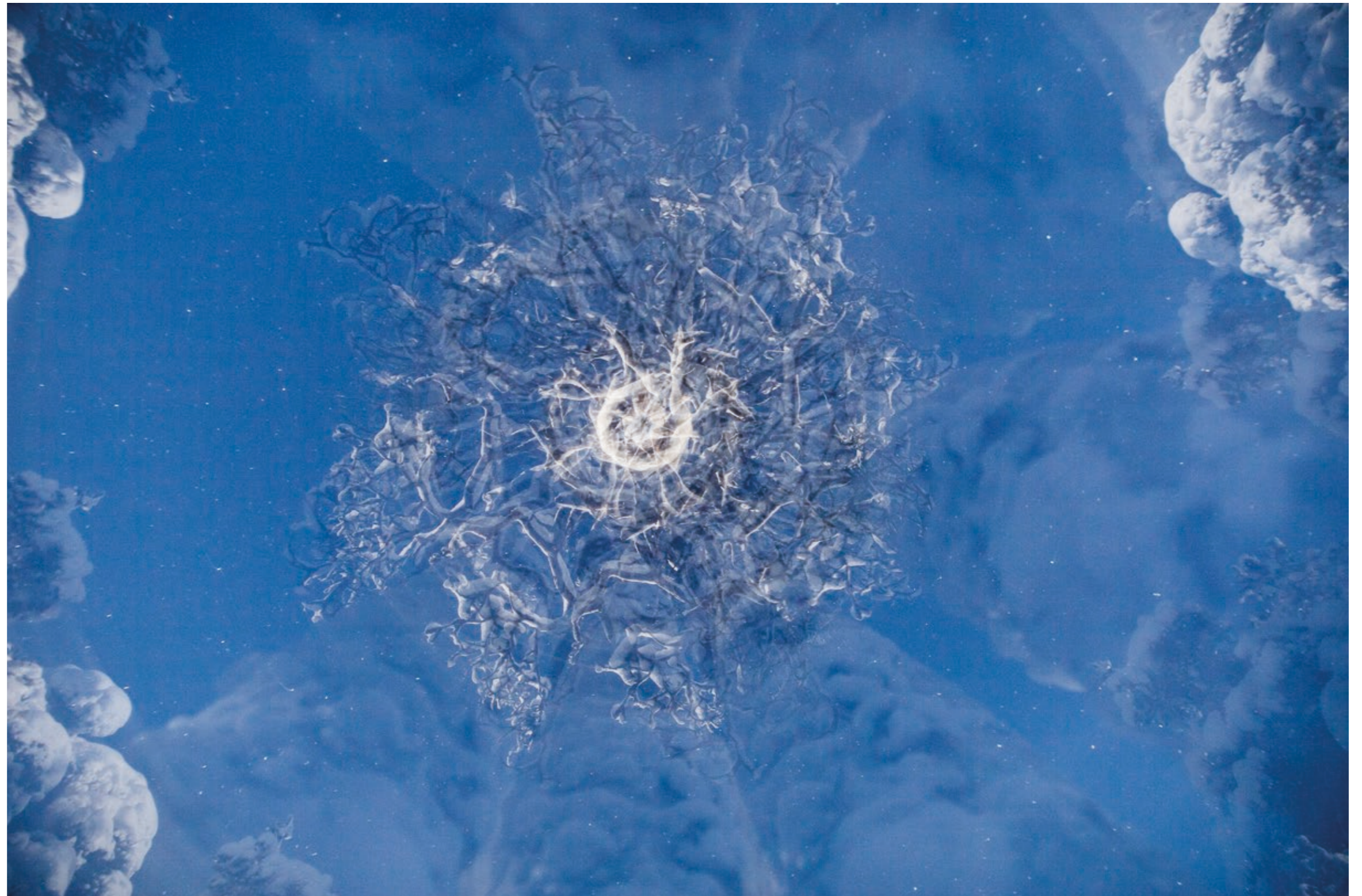
Se kesti 10 sekuntia.
P-paikalta Taivaan Kirjokanteen.
Kelosta kiertämään Pohjantähteä.

Teksti & kuva

ANU TOSSAVAINEN

Opiskelija, soveltavan kuvataiteen ja
luontokuvauksen maisteriohjelma,
taiteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

www.anutossavainen.com

VEETI TUKIAINEN Opiskelija, graafinen suunnittelu, taiteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

LUE LISÄÄ!

Ei, tämä ei ole klikkiotsikko. Tämä ei ole myöskään epätoivoinen yritys saada lisää lukijoita. Kehotan jokaista kirjaimellisesti lukemaan lisää.

Elämme ärsyketulvassa. Informaatiota tulee ovista ja ikkunoista. Tuntuu siltä kuin ihmiset eivät osaisi enää elää ilman jatkuvaa virikettä. Itsekin joskus huomaan kaivavani kännykän taskusta ilman mitään syytä. Miksei vain voisi pysähtyä hetkeen ja keskittyä ympäristöönsä? Keskittyminen on lukemisen kannalta erittäin tärkeää. Itse lukutaidon kehittämisen lisäksi lukeminen rauhoittaa ja auttaa pysähtymään kiireisessä arjessa. Se myös kehittää ajattelua, mistä on ollut yliopisto-opiskelussa minulle hyötyä.

Innostuin lukemisesta vasta lukioaikoinani. Aikaisemminkin kirjat ovat kiehtoneet minua kovasti, mutta yhtäjaksoisen tekstin lukemiseen ei minulla ole ollut kärsivällisyyttä. Nykyään monesti, kuten tälläkin hetkellä, luen samaan aikaan kahta kirjaa. En tietysti yhtä aikaa, vaan ensin pätkän toista ja sitten toista. Sama toimiva lukutaktiikka on ollut käytössä tenttikirjojen kanssa. Keskittyminen sujuu itselläni näin paremmin.

VILI PELTOMÄKI

blogi

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa
lapinyliopisto.blogspot.fi

Mainosteksti kirjaston ovelta kuulostaa houkuttelevalta. Ihan koko tutkielma ei tosin taida tulla kuntoon yhdessä illassa. Sen sijaan roikkumaan jäänyt gradu, kandi tai opinnäytetyö voi saada tarvittavan loppusilauksen ja tekijä tsemppin työn loppuun saattamiseen.

Tapahtumissa kirjaston tietoasiantuntijat ja kielikeskuksen akateemisen kirjoittamisen opettajat yhdistävät voimansa auttaakseen opiskelijoita saattamaan lopputyönsä päätökseen. Iltamia on järjestetty tähän mennessä kolme. Ohjelmassa on ollut lyhyitä alustuksia gradun loppuun saattamisesta, tieteellisestä kirjoittamisesta, tekstin viimeistelystä ja viitteidenhallinnasta.

Ideana on myös tarjota henkilökohtaista ohjausta kaikille osallistujille. Osallistujat voivat lähettää tekstejään ohjaajille tai kertoa tutkielman viimeistelyyn liittyvistä tarpeistaan jo ennakkoon. Korkeakoulujen tiivistyneen yhteistyön myötä illat ovat avoimia myös ammattikorkeakoulun opiskelijoille.

– Idea lähti liikkeelle vuonna 2016 pohjoismaisessa kirjastoalan konferenssissa, kertoo tapahtumien koordinaattori Paula Kangasniemi.

– Muissa kirjastoissa oli järjestetty samantapaisia iltoja, ja ajattelin napata loistavan idean käyttöön tännekin.

Opiskelijoita on ollut mukana muutamasta kahteenkymmeneen. Palaute on ollut pääosin myönteistä. Tutkielman tekemisen tarkoitus on kirkastunut, tai apua on saanut teknisiin ongelmiin. Pieni ryhmä ja henkilökohtainen ohjaus ovat mahdollistaneet avoimen vuorovaikutuksen.

– Oli hyvä, että tilaisuudessa oli mahdollista kysyä ja saada vinkkejä nimenomaan niihin ongelmiin, joita on itse kohdannut omassa prosessissa, eräs osanottaja toteaa.

Kirjasto tarjoaa tiedonhaun ohjausta opiskelijoille myös jokaisena arkipäivänä klo 12–16 (KysyPois!).

– Tätä palvelua opiskelijat voisivat hyödyntää enemmänkin, Kangasniemi huomauttaa. Ei kannata tuskastella yksin viitteidenhallintaohjelman tai sopivien lähteiden etsimisen kanssa, kun neuvontaa on helposti saatavilla.

PILVIKKI LANTELA

Tutkielma kuntoon yhdessä illassa

Seuraava Tutkielma kuntoon yhdessä illassa -tapahtuma järjestetään keskiviikkona 14.3.2018 klo 17–20.

JOHAN-EERIK KUKKO

JARI RAMBERG YHDISTÄÄ MENESTYKSEKÄÄSTI OPISKELUN JA URHEILUN

Oikeustieteiden opiskelija Jari Ramberg palkittiin Lapin Urheilugaalassa ensimmäistä kertaa jaetulla Kaksoisura-palkinnolla. Nelinkertainen taekwondon suomenmestari on onnistunut yhdistämään menestyksekkäästi urheilun ja opiskelun.

Ramberg aloitti opiskelun oikeustieteiden tiedekunnassa syksyllä 2014 ja valmistui viime syksynä notaariksi. Parhaillaan hän tekee maisteriopintoja.

– Oikeustieteiden opinnot ovat olleet joustavia, ja olen onnistunut sovitamaan treeniaikataulut yhteen luentojen, harjoitusten ja tenttiaikataulujen kanssa. Kisamatkat ovat onnistuneet myös ilman vaikeuksia.

Ramberg teki suomalaista taekwondon lajihistoriaa voittamalla kultaa miesten alle 57-kiloisten sarjassa ITF-taekwondon EM-kisoissa viime keväänä. Syksyn maailmanmestaruuskilpailuista Ramberg toi Suomeen hopeisen mitalin.

Urheilun ja opiskelun yhdistäjälle Ramberg antaa neuvoksi realististen tavoitteiden asettamisen. Itseen ei kannata polttaa loppuun.

– Aikataulutaminen on tärkeää, mutta liikaa ei kannata asettaa itsellensä paineita tai tavoitteita. Yksi kevät oli minulle todella raskas, sillä opiskelua oli paljon ja vielä kotikisat painoivat päälle. Pitää tietää omat rajansa ja tunnistaa, mitä pystyy tekemään.

JOHAN-EERIK KUKKO

DEMOLA LAPLAND YHDISTÄÄ OPISKELIJAT JA YRITYKSET

Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu käynnistävät yhdessä Demola Laplandin, joka tarjoaa yrityksille ja muille yhteisöille uudenlaisen tavan parantaa palveluja, toimintaa ja kilpailukykyä.

Demola haastaa yritykset kehittämään toimintaansa ja tuotteitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Yritys esittää idean tai haasteen, jonka joukko opiskelijoita ottaa pariksi kuukaudeksi työn alle etsien ratkaisumalleja yhdessä yrityksen kanssa.

– Demola on meille uusi, konkreettinen väline, jolla pääsemme toteuttamaan monialaisia ja monikulttuurisia projekteja yhdessä yritysten kanssa, sanoo koordinaattori Elisa Lahti Lapin ammattikorkeakoulusta.

Opiskelijat hakevat mukaan heitä kiinnostaviin projekteihin. He saavat osallistumisesta opintopisteitä sekä omistusoikeuden tekemänsä tuotoksen käyttöoikeuksiin. Yritys voi halutessaan lunastaa tiimin tuotoksen, ja näin on tapahtunutkin noin 75 prosentissa projekteja. Opiskelijatiimit eivät toimi vain paikallisesti, vaan toimeksianto voidaan jättää eri puolilla maailmaa toimiin Demoloihin.

Suomessa kehitetty Demola-innovaatioalusta toimii jo 15 maassa, ja verkostossa on mukana 56 korkeakoulua sekä 1 000 yrityskumppania.

Johtaminen on viestintää

VICENTE SERRA

Jarmo Pirhonen

Kuopion kaupunginjohtaja

- on syntynyt Siikajoella 1958.
- on valmistunut oikeustieteen kandidaatiksi 1984.
- on toiminut Artiklan ensimmäisenä puheenjohtajana, ylioppilaskunnan hallituksessa, ylioppilaskunnan pääsihteerinä sekä Lapin korkeakoulun väliaikaisen hallituksen opiskelijajäsenenä.
- aloitti 1.2.2018 Kuopion kaupunginjohtajana.
- harrastaa monipuolista liikuntaa, muun muassa murtomaahiihtoa ja golfia, sekä kirjallisuutta.

Helmikuun alussa Kuopion kaupunginjohtajana aloittaneella Jarmo Pirhosella ei ole tyypillistä työpäivää. Pitkän uran niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla tehnyt Pirhonen muistelee opintojaan Lapin yliopistossa lämmöllä.

Jarmo Pirhonen aloitti noin 70 muun opiskelijan kanssa oikeustieteen opinnot Lapin korkeakoulussa vuonna 1979. Opiskeluaikana Pirhonen toimi Artiklan ensimmäisenä puheenjohtajana, ylioppilaskunnan hallituksessa, ylioppilaskunnan pääsihteerinä sekä Lapin korkeakoulun väliaikaisessa hallituksessa opiskelijajäsenenä.

– Hyviä ja lämpimiä muistoja jäi opiskeluvuosista. Olin yksi ensimmäisistä aloittajista Lapin korkeakoulun oikeustieteellisessä. Siinä oli vahvaa yhteenkuuluvuutta sekä pienen yhteisön tuomaa kodikkuutta, Pirhonen muistelee.

Lakipykälän sijaan Pirhonen suuntasi valmistuttuaan pankkialalle.

– Valmistuttuani menin Rovaniemellä Kansallis-Osake-Pankin esimieskoulutukseen, ja ensimmäinen varsinainen johtajapaikkani oli Lappeenrannassa.

Lappeenrannasta Pirhonen siirtyi ensin pankinjohtajaksi Jyväskylään ja sitten Etelä-Karjalan kauppakamarin toimitusjohtajaksi, jonka jälkeen edessä oli siirtyminen johtajaksi keskuskauppakamariin Helsinkiin. Kaakkois-Suomen työ- ja elinkeinokeskuksen johtajana Pirhonen aloitti vuonna 1997.

– Valmistumisen jälkeen vierähti 13 vuotta yksityissektorilla, jonka jälkeen vuorossa oli vastaavasti 13 vuotta valtiolla työ- ja elinkeinokeskuksen johdossa.

Vuonna 2010 Pirhonen valittiin Kuopion kaupungin palvelualuejohtajaksi, ja joulukuussa 2017 Kuopion kaupunginvaltuusto valitsi Pirhosen kaupunginjohtajaksi.

Tyypillistä työpäivää kaupunginjohtajalla ei ole, mutta tietyt viikonpäivät on kalenterista varattu kokouksille. Suurimpana haasteena Pirhonen kokee ajankäytön, sillä asioihin täytyy reagoida nopeasti ja kalenteriin suhtautua nöyrästi.

– Johtaminen on viestintää ja merkityksen antamista asioille. Vaikka en ole päässyt hyödyntämään yksittäistä pykäläosaamista työssäni, olen kamppailut laajojen kokonaisuuksien parissa ja pyrkinyt kansanomaistamaan vaikeita asioita kunnallisessa päätöksenteossa.

Oikeustieteen opinnot antoivat ennen kaikkea rakennuspuita ajatuksille.

– Opinnot antoivat laajan pohjan ja mahdollisuuden valita ammatillisesti erilaisia vaihtoehtoja, joita olen myös hyödyntänyt. Jälkeenpäin ajatellen urapolkuni näyttävätyy strategisena ja hienona suunnitelmana, joka on kuitenkin ollut täynnä hienoja sattumia.

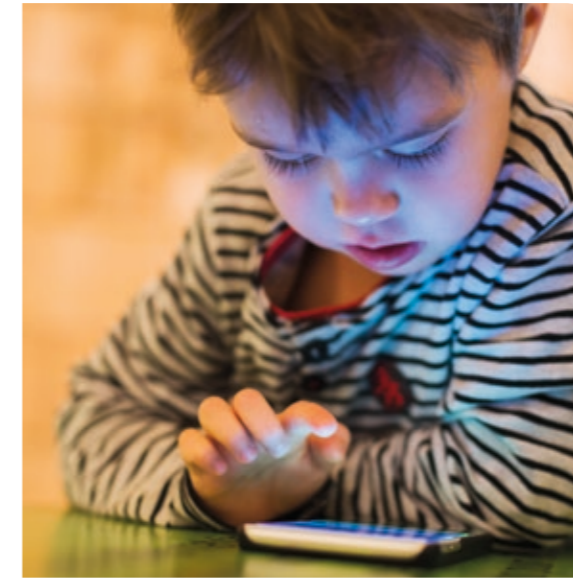
JOHAN-EERIK KUKKO

Pelissä jokainen on PÄÄHENKILO

Pelejä hyödynnetään opetuksessa koko ajan enemmän. Tätä leikillistä kehityssuuntaa tukee myös uusin opetussuunnitelma.

TEKSTI TEA KOSKELA
KUVAT ANNA MUOTKA

A ikaisemmassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa peleihin ja leikkeihin viitattiin vähäisessä määrin, kun taas uudemmassa opetussuunnitelmassa peleillä, leikillä ja leikillisyydellä on jo paljon keskeisempi rooli, toteaa Lapin yliopistos-
sa yliopistotutkijana työskentelevä Marjaana Kangas.
Vuonna 2010 leikillisestä oppimisesta tohtoriksi väitelleellä Kankaalla on vahva kokemus erilaisissa hankkeissa työskentelystä, ja parhaillaan hän on mukana muun muassa Playful Lapland -hankkeessa.
Muutama vuosi sitten Kangas oli tekemässä pelipedagogiikkaan liittyvää kirjallisuuskatsausta, joka toisi esille aiheesta tehtyjen artikkelien laajan kirjon. Tutkimusartikkelit osoittivat, kuinka monin eri tavoin pelipedagogiikkaa ja esimerkiksi siihen liittyvää opettajan roolia voidaan määritellä.

– Pelit ja pelioppiminen on monen tieteenalan kohtausta.

Lapin yliopiston opettajankoulutuksessa pelipedagogiikka näkyy yksittäisillä kursseilla ja lisäksi yksi opintojakso on pyhitetty kokonaan kyseiselle teemalle. Kangas näkee, että niin pelipedagogiikan kuin mediakasvatuksen tulisi sisältyä monipuolisesti opettajankoulutukseen. Koulutuksen on pysyttävä kehityksessä mukana.

Uudet oppimisympäristöt haastavat opettajia

Voimakkaan digitalisaation myötä opettajien valveteisuus ja aktiivisuus ovat nousseet avainasemaan. Esimerkiksi sosiaalinen media on täynnä vinkkejä, joita voi poimia vaikkapa seuraamalla tiettyjä tyyppisiä Twit-

Rovaniemellä sijaitsevassa Tiedekeskus Piikkeessä opitaan leikkien ja pelaten.

terissä. Nykyään myös oppilaat ovat aktiivisia osallistujia ja sisällönluoja. Oppiminen tapahtuu entistä useammin luokkahuoneen ulkopuolella, mistä esimerkiksi voidaan mainita ActionTrack-suunnistuspelejä, jossa ratkotaan tehtäviä eri rasteilla joko sisällä tai ulkona.

Alati muuttuvat oppimisympäristöt vaativat tulevilta opettajilta erilaista osaamista kuin aiemmin. Tärkeää on pystyä hyödyntämään asioita, joista huomaa oppilaidensa innostuvan. Opetukseen on kuitenkin osattava valita itselle sopiva lähestymistapa – olennaisessa roolissa kun on oma kiinnostus.

– Opettajan on tärkeä luottaa omaan ammattitaitoonsa. Työssä tarvittavia ominaisuuksia voi oppia, mutta

sen voisi sanoa, että nykyajan opettajalta vaaditaan leikillisyyttä, luovuutta ja rohkeutta, Kangas tiivistää.

Pelipedagogiikan kenttä on kaiken kaikkiaan melko hajanainen. Opettajat kokevatkin usein, että malleja pelipedagogiikan hyödyntämiseen tarvittaisiin enemmän. Jonkinlainen verkossa oleva pankki olisi paikallaan, mutta toisaalta pelit tulevat ja menevät – vaihtelevuus on suurta. Kehitystyötä on siis edelleen jatkettava.

– Tulevaisuudessa olisi tärkeää pohtia opetuksen pelillistämisen ja leikillistämisen hyödyntämistä nimenomaan motiivoinnin näkökulmasta. Mahdollisesti jossain vaiheessa myös lisätty todellisuus ja sen hyödyntäminen nousevat merkittäviksi tekijöiksi pelipedagogiikan saralla, Kangas summaa. ●

Pirullisia ongelmia!

MITÄ IHMETTÄ?

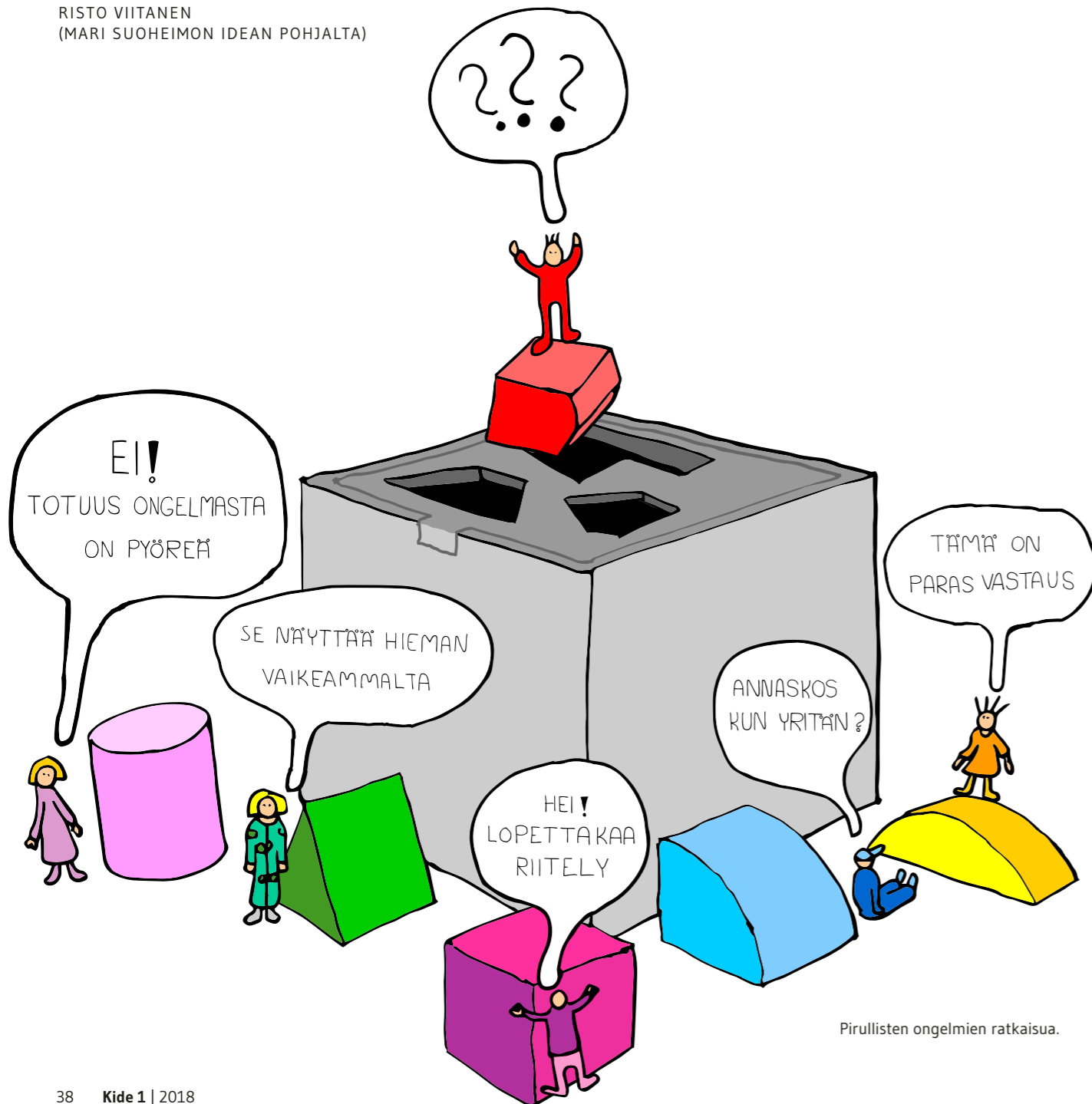
TEKSTI

MARI SUOHEIMO

KUVITUS

RISTO VIITANEN

(MARI SUOHEIMON IDEAN POHJALTA)

Pirullisten ongelmien ratkaisua.

Onko sinulla koskaan ollut tunnetta, että olet yrittänyt ratkaista ongelmaa, mutta siitä onkin syntynyt toinen vielä pahempi ongelma? Saattaa olla, että kohtasit pirullisen ongelman.

On ehkä naiivia ajatella, että voisimme ratkaista maailman kaikki ongelmat, kuten syrjäytymisen, köyhyyden, työttömyyden, ilmaston saastumisen tai ääriliikkeet. Horst Rittel ja Melvin Webberin mukaan pirullisia ongelmia on mahdotonta ratkoa, mutta niitä voidaan kesyttää tai niiden vaikutusta rajoittaa. Rittel ja Webber olivat Berkeleyn yliopiston professoreja, jotka kirjoittivat 1970-luvulla ensimmäisen artikkelin pirullisista ongelmista (englanniksi wicked problems).

Pirulliset ongelmat ovat usein sosiaalisia ja poliittisia. Useimmiten niitä käsittelevät ihmiset tuomitaan julkisesti, koska kaikkia osapuolia miellyttäviä ratkaisuja ei löydetä. Pirulliset ongelmat ovat niin moniulotteisia, että yhden ratkaiseminen voi aiheuttaa toisen vielä pahemman ongelman.

Päätöksenteossa on mahdotonta miellyttää jokaista tai saada kaikkien tarpeet otettua huomioon, koska päätöstä on tekemässä monta osapuolta, jotka ajavat omia etujaan. Se miten ongelma määritellään, vaikuttaa hyvin paljon siihen, miten se voidaan kesyttää tai saada aikaan ainakin tulosta.

Yhteistyö lisää eettisyyttä

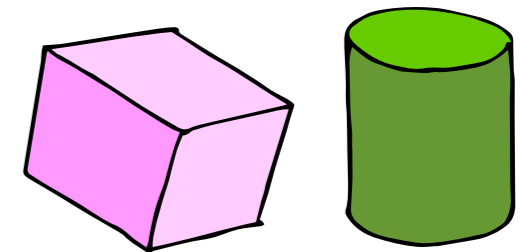
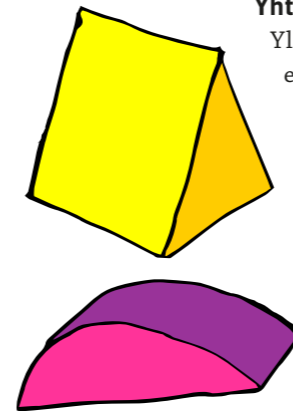
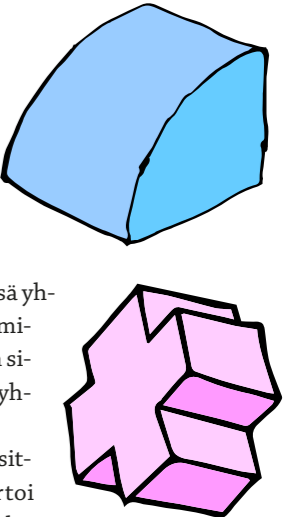
Yliopistossamme suositaan sitä, että eri tiedekunnat tekevät asioita yhdessä. Yhteistyön kautta asioita nähdään poikkitieteellisesti, mikä antaa valmistuville opiskelijoille paremmat mahdollisuudet työskennellä pirullisten ongelmien parissa.

Poikki- tai monitieteellisessä työssä on tekijöitä yliopiston eri tiedekunnista. Esimerkiksi opiskellessani kandidaatin

tutkimtoa Lapin yliopistossa meidät sekoitettiin käytännön teollisen muotoilun projekteissa markkinoinnin, johtamisen ja oman taiteiden tiedekunnan eri alojen opiskelijoiden kanssa. Pirullisia ongelmia käsiteltäessä yhteistyö lisää eettisyyttä, kun omien sosiaalisten ryhmien etujen sijaan otetaan huomioon koko yhteisön hyvinvointi.

En unohda sitä, kun vuosia sitten arabitaustainen mies kertoi minulle, mikä oli hänen suosikkisanansa äidinkielessään. Sana tarkoitti maailman näkemistä toisen silmin. Sitä, kun tuntee toisen niin hyvin, että osaa nähdä asiat hänen perspektiivistään. Ehkä tämäntyylinen empaattinen tapa auttaisi ymmärtämään toisiamme niin, että meillä voisi olla vähemmän pirullisia ongelmia – tai ainakin pienempiä. •

Kirjoittaja on jatko-opiskelija kulttuurilähtöisen palvelumuotoilun tohtoriohjelmassa. Hän tutkii pirullisia ongelmia tulevaisuuden itsenäisessä ajamisessa eli robottiautoilussa.

Arktisen inspiraation lähteillä

TEKSTI LAURI SNELLMAN | KUVA RINALDI JACOPO

Mitä opetti 21 vuotta teollisen muotoilun oppiaineen yliopistolehtorina?

Lähdin etelään syksyllä 1979 opiskelemaan laivanrakennusta ja valmistuin laivanrakennusinsinööriksi 1983. Sain olla mukana tekemässä risteilijöitä Karibianmerelle, imuruoppaajia Volgalle ja erilaisia merialuksia niiden väliltä. 1980-luku oli loistoaikaa suomalaiselle laivanrakennukselle. Kaikki loppui laman alla kuin veitsellä leikaten Wärtsilä Oy:n konkurssiin. Päätin, että minun kohdallani laivat on rakennettu. Eivät auttaneet turkulaisen esimieheni sanat: ”Olisimme sinut mielellämme pitäneet.” Halusin

takaisin synnyinsijoilleni ja sielunmaisemiini.

Hämeenlinnan opettajaopiston kautta aloitin Rovaniemen taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksessa eli Rotkossa syksyllä 1992. Sain toimeni insinööri- ja teollisuustaustoilani, näin minun annettiin ymmärtää. Rotkoon oli juuri perustettu muotoiluosasto, josta haluttiin yhteyksiä teollisuuteen. Evästykseksi sanottiin: ”Kukaan ei ole profeetta omalla maallaan.” Sen sanoman merkitystä olen mielessäni paljon pohtinut ja ehkä toiseksikin yrittänyt todistaa.

Opiskelijoiden palveluksessa

Ison konepajan esimiestyön myötä sisäinen arvomaailmani rakentui alaisen palvelemisen hierarkialle. Johtaja pitää huolen alaisistaan, näin toimittiin organisaatiota alaspäin haalaritasolle asti. Tulosta tehdään siellä, missä itse työkin tehdään. Samaa ajatusmallia olen yrittänyt soveltaa yliopistossa. Olen kokenut oman työni opiskelijan ja organisaation palvelijana. Minulla ovat jääneet akateemisen oppimisen polun virstapylväät saavuttamatta, mutta toivoakseni olen myötävaikuttanut jotakuta toista ylittämään tiedon polun karikoita.

Rotko ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta yhdistettiin 1996, minkä jälkeen teollista muotoilua kehitettiin ja rakennettiin suurilla panostuksilla. INTRA-hankkeen myötä laitekanta laitoksella oli sitä luokkaa, että etelän instituutioiden ja osin yritystenkin päättäjät pysähtyivät pohjoisen hiihtoreissuillaan Rovaniemelle niitä katsomaan. Rinta rottingilla esittelimme laitteitamme ja mahdollisuuksiamme. Sitten tuli muutto pääkampukselle. Tuli ilmanvaihto-ongelmat ja muuttoa muuton perästä. Toiminnat levitettiin ympäri kaupunkia. Entiselle laivanrakentajalle tuo aika oli kuluttavaa ja uuvuttavaa. Laivat kun tehdään kerralla valmiiksi. Mutta ei niin paljon pahaa, ettei jotain hyvääkin. Ahdistuksen myötä syntyi ajatus vaihto-opiskelijoille tarjottavasta työpajasta.

Pääkampukselle muuton jälkeen muotoilusta oli haaraunut omaksi oppiaineekseen palvelumuotoilu. Lapin yliopisto lähti siihen heti mukaan täysillä, ja aika nopeasti se arvotettiin strategiassa yhdeksi kärkiaiheeksi. Palvelumuotoilusta onkin kehittynyt muotoilun osa-alue, jota tänne tullaan katsomaan etelästä, kuten aikoinaan Rotkon muotoilua.

Tuotemuotoilun suhteen oppiaine sen sijaan polki paikallaan. Tilanteeseen vaikuttivat muutoista johtuva irrallisuus sekä resurssien kohdistaminen palvelumuotoiluun. Sittemmin professorit ovat ottaneet myös tuotteiden muotoilun kehittämisen kohteeksi, ja asiat ovat kehittyneet hyvään suuntaan.

”Kävitte sitten inspiroitumassa”

Mietin pääkampukselle paluun jälkeen kovasti, millainen olisi työpaja, joka tarjoaisi vaihto-opiskelijoillemme arktisuutta, paikallisuutta ja kiinnostavuutta. Sain samaan aikaan siskoltani Ruotsin armeijan käytössä

olleen ison teltan. Pystyitin sen vaihto-opiskelijoiden kanssa yliopiston takapihalle, ja nukuimme siinä yöme. Aamulla kysyin heiltä, olisikohan realistista lähteä telttailemaan tällä ryhmällä keskelle ei mitään. Kaikki huusivat yhteen ääneen iloisesti: ”Yes!” Syntyi idea vaihto-opiskelijoille suunnatusta luonto- ja ideointiretkestä.

Yliopiston hallintopäällikkö kuiskasi työpajan jälkeisenä päivänä kahvipöydässä korvaani: ”Jos joskus tarvitset tukea tuohon työpaajaan, älä epäile kysyä”. Tunsin, että olen oikeilla jäljillä. Jatkoin työpajan kehittelyä ja sain Vehon mukaan sponsoriksi. Ensimmäisessä työpajassa rakennettiin Lumi-Mersu Savukoskelle. Pajassa käytettiin ideointivaiheessa palvelumuotoilun menetelmiä. Lainasin Savukosken retkelle tuttuuni savustuspönttöä, jota palauttaessani hän totesi: ”Kävitte sitten inspiroitumassa.” Näin työpaja sai nimensä: Arctic inspiration.

Kohti uusia inspiraatioita

Työpajoja on pidetty vuosien saatossa jo useita, ja olemme kiertäneet kertaalleen Lapin idästä länteen. Pajoista tehdyt dokumenttivideot löytyvät YouTubesta. Niistä tuli loppujen lopuksi se opinnäyte, jolla saatoin osoittaa osaamistani ja tietoaani yliopistossa. Sain todistettua itselleni, että profeetta voi olla ainakin jossakin määrin myös omalla maallaan. Työpajojen aiheita ja sisältöjä pohtiessani olen muistellut omia lappilaisuuden ja arktisuuden kokemuksiani sekä seurannut omaa elämänpolkuani. On ollut antoisaa muistella opiskelijoiden kanssa menneitä ja kehittää uutta. Olen myös oppinut, että meidän ei tarvitse protoilla arktisuutta laboratorioissa. Riittää, että menemme pihalle – se on siinä.

Kiitän kaikkia työkalureitini, opiskelijoita ja yhteistyökumppaneita, joiden kanssa olen vuosien saatossa saanut työtäni tehdä. Tein työuran, jolla en koskaan vaihtanut työpaikkaa siksi, että olisi saanut enemmän palkkaa, vaan halusin aina haastavamman ja mielenkiintoisemman työympäristön. Sen sain. Opin näkemään samalla ympäristön ja esineiden kauneutta, ymmärtämään ihmisten tarinoita ja ymmärtämään samalla paremmin myös itseäni. Hyvillä mielillä hyppään sivuun. ●

Kirjoittaja on jäänyt työstään eläkkeelle vuodenvaihteessa.

HUP SIS, MIKÄ ENERGIA!

Pum pum pum. Ensimmäisessä tanssiesityksessä sydän hakkasi lujaa jo ennen lavalle menoa. Johanna Peltoperä ei yleensä stressaa turhia, joten hän muistaa yhä kihelmöivän jännityksen.

– Sykkeet ovat vieläkin esiintyessä aika korkealla. Oma suoritus vaikuttaa koko ryhmään, joten sitä haluaa kovasti onnistua.

Ryhmä on nimeltään Hupaisat Siskot eli lyhyemmin Hupsis. Johanna epäroï, kun ystävä kysyi häntä mukaan tanssipurukkaan kolmisen vuotta sitten. Miten hän ehtisi olla mukana työssäkäyvänä kahden lapsena äitinä, kun puolisolllakin on epäsäännölliset työajat? Osoittautui, että hyvin.

Johanna on nykyisin paitsi yksi Hupsiksen kahdestatoista aktiivijäsenestä myös yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja. Naisporukka treenaa noin kerran viikossa, eikä haittaa, jos ei joka kerta ehdi mukaan. Tärkeintä on, että sopeutuu ryhmään, jota Johannan mukaan yhdistää samankaltainen huumorintaju, energisyys ja toisaalta myös tavoitteellisuus.

– Haluamme kokeilla erilaisia tanssilajeja, kehittyä ja oppia. Nauramme paljon, mutta panostamme silti täysillä ja teemme ryhmän eteen töitä. Ryhmässä ei kärsi olla kovin herkkänahkainen, sillä meidän täytyy korjailta toistemme liikkeitä, jotta esitys olisi yhtenäinen.

Hupaisat naiset rahoittavat toimintaansa paitsi kausimaksuilla myös esiintymällä esimerkiksi pikkujouluissa ja muotinäytöksissä. Kustannukset yritetään pitää mahdollisimman pieninä ja esiintymisasut tehdään osittain itse. Ryhmä osallistuu joka syksy Vuokatin tanssifestivaaleilla järjestettävään kilpailuun.

– Kostyymmin pitää olla viimeisen päälle kynsiä myöten. Se liittyy tanssin tarinaan ja on myös yksi arviointikriteeri.

Tanssin ohella Johanna harrastaa muitakin lajeja. Syksyllä hän suosii kuntosalia, talvella hiihtoa ja lumilautailua, lumen sulaessa juoksua. Tanssi on lajeista ainoa, joka kulkee mukana ympäri vuoden. Kuuluuhan Johanna niihin ihmisiin, joiden on tuskaa olla paikoillaan, kun musiikki alkaa soida.

– Se vain tulee jostakin, tarve liikkua musiikin tahtiin. Tanssi on paras mahdollinen tapa harrastaa monipuolista liikuntaa ihan huomaamattaan.

MARJO LAUKKANEN

kotisivu

JOHANNA PELTOPERÄ
Hankesihteeri, taloushallintopalvelut

**Hupaisat Siskot Ry:n
Facebook-sivu**

Tietoa, kuvia ja videoita yhdistyksen toiminnasta.

ANNA MUOTKA

eskon
puumerkki

#METOO YLIOPISTOSSA?

Opiskelijat kertovat lähentelystä, jota ovat kohdanneet vapaa-ajallaan, ja käytännöstä, jonka mukaan opettaja valitsee ”uudesta erästä” suosikkinsa naisten joukosta. Kollegat naureskelevat opiskelijoiden ”poikaamiselle” mutta kuvailevat myös mykistäviä kohtaamisia: ”Kuvittele, sitten hän tuli sisään ja tarttui kiinni rinnoistani.”

Vuosien saatossa kuulemani häirintäesimerkit eivät kerro vain yksittäisistä työntekijöistä, ne kertovat yliopistokulttuurin valtarakenteesta. Tuon rakenteen ytimessä on Sara Ahmedin sanoin institutionaalinen sokeus, joka hiljentää häirinnän kohteen ja kääntää katseen pois kiusallisesta, tunnelman pilaa-vasta ongelmasta. Häirinnän kohde törmää toisille näkymättömän muuriin: et voi haastaa ylempääsi, opinnoissa on edettävä, työtoveruutta on jatkettava, etkö ymmärrä huumoria. Jos asia paljastuu, kääntyy häpeää ja uhriutta tuotava katse helposti häirinnän kohteeseen.

Tiedollisen viisauden ja valta-aseman kytkeytyminen korkeaan moraaliin ja eettisyyteen on sitkeästi uusiutuva kulttuurinen kertomus. Tämän tarinan varjossa varsinkin hierarkiassa korkealla olevan henkilön on helppo toimia; sivistymättömyys ja röyhkeys mykistävät. Seksismiä on vaikeampi kuvitella yliopistoon kuin baariin tai raksalle.

Jalustalle nostettua tietäjää ei ole helppo pudottaa, koska haluamme säilyttää illuusion tiedollisesta ja moraalista sankaruudesta – ja koska kollegiaalisuus helposti johtaa silmien sulkemiseen epäeettisiltä teoilta.

#Metoo-kampanja on herättänyt monet ymmärtämään häirinnän vallankäyttönä, jota eivät pidä yllä vain ne, jotka sitä konkreettisesti harjoittavat, vaan myös me, jotka annamme sen tapahtua. Me, jotka emme puutu, emme nosta tekoja ja nimiä esiin, emme kysy, emme pidä ääntä ja vaadi muutosta. Häirintä on esimerkki institutionaalisen vallan toiminnasta: valta toimii hämärtämällä sitä, miten valta toimii.

Professori Sara Ahmed taisteli vuosia yliopiston seksististen ja rasististen rakenteiden muuttamiseksi, kunnes luovutti ja irtisanoutui. Hän koki, ettei kykene muuttamaan yliopiston sisäilmaan tarttunutta tahmaa, jota pitävät yllä vaikeneminen, retoristen strategioiden kirjoittaminen ja yhdenvertaisuuden performointi. Ahmed myöntää, että kaikki eivät voi erota ja parasta olisi jak-saa työskennellä rakenteiden sisällä niiden muuttamiseksi. Mutta muutokseen tarvitaan ongelmien tunnistamista, tunnustamista ja feministisiä ilonpilaajia.

PÄIVI NASKALI
Professori

**Seksismiä on
vaikeampi kuvitella
yliopistoon kuin
baariin tai raksalle.**

MARJA TUOMINEN, TIINA HARJUMAA JA MIKA LUOMA-AHO (TOIM.)

ROVANIEMEN KUNNALLISKLUBI ITSENÄISESSÄ SUOMESSA

Rovaniemen Kunnallisklubi ry, 2017

Historiakirja on Lapin yliopiston kulttuurihistorian ja politiikatieteiden perus- ja jatko-opiskelijoiden, tutkijoiden ja opettajien yhteinen hengentuote, joka esittelee klubin olemusta, sen historiaa ja siihen linkittyviä merkityksiä klubin satavuotisella virsitanpylväällä. Artikkeleissa pohditaan perustamisajankohdan yhteiskunnallista kontekstia, jäseneksi ottoa ja ulossulkemista, sukupuolista rajanvetoa, harrastustoimintaa, klubiin liittyviä legendoja ja klubia yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja politikoinnin paikkana. Klubi on omalaatuinen yhdistelmä erilaisia ja osin keskenään ristiriitaisia arvoja ja käytäntöjä. Politikointi on kielletty, vaikka politiikasta puhutaan melkein päivittäin. Klubi ei ole enää sellainen herrakerho kuin aikoinaan, mutta vieläkin se ei ole ihan kaikkien paikka. Vaikka klubi on ulkopuolisilta suljettu yhteisö, se pitää ikkunoita raollaan. Yksi osoitus tästä on se, että historiakirjan kirjoittaminen annettiin ulkopuolisen ryhmän käsiin.

Tekijän kommentti:

Vanhan herrakerhon tutkiminen oli nuorehkon naisen näkökulmasta aluksi outoa, paikoin huvittavaa, joskus ärsyttävää ja kaiken kaikkiaan mielenkiintoista. Sukelsimme tutkimusryhmänä klubin satavuotiseen historiaan sen pienen arkiston ja lukuisien haastattelujen avulla. Prosessi opetti, että niukkakin arkisto puhuu paljon, kun sille esittää oikeita kysymyksiä, ja kulttuurihistoriallinen katse löytää mielenkiintoisen näkökulman myös itselle tuntemattomaan tai omituiseen aiheeseen. Kirja syntyi reilun kahden vuoden prosessissa, jonka aikana tutkimusryhmästä hioutui tiimi. Säännölliset tapaamiset pitivät aiheen mielessä muiden projektien ja töiden keskellä, muilta saatu palautte kirkasti omaa ajattelua ja rohkaisi eteenpäin. Kirja on osoitus siitä, mitä hyvää voi syntyä opiskelijoiden ja henkilökunnan yhteistyön tuloksena. Uudet kirjoittajat saivat arvokasta kokemusta, kokeneet tekijät nauttivat muuten vain. Projektin päätösillallisella totesimme, että meidän on syytä jatkaa yhteistyötä.

PILVIKKI LANTELA, opiskelija

ASIAKKAASTA KEHITTÄJÄKSI JA VAIKUTTAJAKSI: ASIAKKAAN OSALLISUUDEN MUUTOS SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUISSA

Anneli Pohjola, Maarit Kairala, Hannu Lyly & Asta Niskala (toim.)
Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 2017

Tuore teos vastaa hyvinvointipalvelujärjestelmässä ja erityisesti sote-uudistuksessa voimakkaasti nouseviin vaateisiin asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta. Se tuottaa tietoa ja jäsenyyksiä asiakkaiden uudeltaisista rooleista ja mahdollisuuksista toimia palveluiden kehittäjinä ja vaikuttajina.

Toimintakenttänä ovat hyvinvointipalvelut, erityisesti sosiaalihuollon, sosiaalityön ja kuntoutuksen sekä osittain terveydenhuollon palvelut. Kirja on tarkoitettu alan ammattilaisille, opettajille ja opiskelijoille.

MATKAILUTUTKIMUKSEN AVAINKÄSITTEET

Johan Edelheim & Heli Ilola (toim.)
Lapland University Press, 2017

Mitkä ovat matkailututkimuksen keskeiset käsitteet ja millaisiin tutkimuserinteisiin ne pohjautuvat? Millaista uutta tutkimusta tarvitaan?

Uutuusteos luo perustan suomalaiselle moni- ja poikkitieteelliselle matkailun tutkimukselle. Teoksen kirjoittajina on laaja kirjo asiantuntijoita eri yliopistoista, ammattikorkeakouluista ja tutkimuslaitoksista. Suomeksi ei ole aiemmin julkaistu näin mittavaa kokonaisuutta matkailututkimuksesta. Teos on kauttaaltaan vertaisarvioitu, ja sillä on yhteensä 42 asiantuntijakirjoittajaa.

MITÄ TÖISSÄ TÄNÄÄN – KERTOMUKSIA LAPPILAISESTA TYÖELÄMÄSTÄ

Päivi Rantala (toim.)
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, 2017

Lapin työelämää kehittävä Työelämä 2020 -alueverkosto kokosi #mitätöissä-kampanjalla keväällä 2017 tarinoita työelämästä tämän päivän Lapissa. Tavoitteena oli saada läpileikkaus lappilaisesta työelämästä ja tuoda konkreettisesti esiin työtä ja sen moninaisuutta.

Kuka tahansa lappilainen sai jakaa työpäivänsä tarinan, oli työ mitä ja millaista tahansa. Tarinoita työpäivien arjesta ei ole Lapissa aiemmin koottu tällä tavoin. Tarinoista avautuu lappilainen työelämä, jossa työtä tehdään suurella sydämellä, luonnon olosuhteet hyväksyen.

MATKAILUTUTKIMUS-LEHTI SIIRTYI JOURNAL.FI-PALVELUUN

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin (MTI) toimittama Matkailututkimus-lehti siirtyi osaksi avoimen julkaisun palvelua. Matkailututkimus on monitieteinen matkailua, virkistystä ja vapaa-aikaa käsittelevä tiedelehti, joka kuuluu julkaisufoorumissa luokkaan yksi. Lehden päätoimittajana toimii apulaisprofessori Outi Rantala ja toimittussihteerinä tutkija Heli Ilola MTI:stä.

Journal.fi on uusi tiedelehtien toimittamiseen ja julkaisemiseen tarkoitettu palvelu, jota ylläpitää Tieteellisten seurain valtuuskunta.

<https://journal.fi/matkailututkimus>

väitökset

Toimittanut JOHAN-ERIK KUKKO
Julkaisumyynti www.ulapland.fi/julkaisut
Väitösuutiset www.ulapland.fi/vaitokset

SAMULI AIKIO 13.12.2017

Viisi näkökulmaa valtaan. Sosiaalityön taustalla olevien valtakäsitysten teoreettista pohdintaa

YTM Samuli Aikion väitöskirjassa pohditaan, millaisia valtakäsityksiä sosiaalityön taustalta löytyy ja miten valtaa käytetään sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välisissä kohtaamisissa.

Aikion mukaan suomalaisessa sosiaalityössä on tutkittu ja vertailtu valtaa eri näkökulmista verrattain vähän, vaikka muiden tieteenalojen parissa kehitettyjä valtatieteitä ja -näkökymkiä on runsaasti tarjolla. Aikio arvioi, että Michel Foucault'n metodologiset ohjeet ja varoitukset vallasta sekä Foucault'n valtakäsityksen vakiintuminen valtaviraksi ovat vähentäneet merkittävästi tutkijoiden kiinnostusta ja samalla halua tarkastella valtaa eri näkemysten valossa.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

PIRKKO RUUSKANEN-PARRUKOSKI 9.1.2018

Palveluasuminen ikääntyneen asumisen kontekstina. Tapaustutkimus ikääntyneiden toimijuudesta sekä vallasta ja sosiaalisista suhteista

THM Pirkko Ruuskanen-Parrukosken sosiaalipolitiikan ja sosiaaligerontologian alan väitöskirjassa tutkitaan ikääntyneen palvelutalosaan toimijuutta, valtaa ja sosiaalisia suhteita. Väitöskirja on puheenvuoro ja kannanotto ajankohtaiseen keskusteluun, joka liittyy laitospalveluita tarvitsemattomien vanhojen ihmisten asumisen palveluihin. Toimijuutta on tutkittu vähän palvelutalokontekstissa, joten väitös tuo uutta tietoa monipuoliseen tieteelliseen keskusteluun toimijuudesta.

Jaettu toimijuus vahvistaa palvelutalossa asuvan ikääntyneen asukkaan toimijuutta sekä kokemusta tehdä itsenäisiä valintoja. Sen tärkeinä voimavarana ovat iän ja asumisen muodon synnyttämä yhteydentunne sekä yhdessäoloa ja yhdessä toimimista suosiva palvelutalon toimintakulttuuri. Asukkaiden arjen keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyvä ja palvelutalon rakenteiden tukema jaettu toimijuus vahvistaa osallisuutta ja samalla tuottaa myös mahdollisuuksia omaa toimijuutta tukevaan vallankäyttöön.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

Arktiselle neuvostolle esitetään Nobelin rauhanpalkintoa

Kuudenkymmenen tutkijan allekirjoittamassa kirjeessä esitetään, että Arktinen neuvosto ansaitsee Nobelin rauhanpalkinnon. Asiasta kertoi ensimmäisenä Eye on the Arctic.

Tutkijaryhmä toteaa, että Arktinen neuvosto on ihannemalli valtioiden väliselle veljeydelle. Lisäksi arktinen alue on aina ollut paikka, jossa yhteistyö ei ole ollut vain toivottavaa vaan monissa tapauksissa jopa välttämättömyyden selviytymisen kannalta.

Kirjeen allekirjoittaneita tutkijoita on lukuisista eri maista, ja sen ensimmäinen allekirjoittaja on Lapin yliopiston professori Lassi Heininen. Eye on the Arcticille antamassaan haastattelussa Heininen kommentoi, että tällaisina aikoina on tärkeää muistuttaa kansainvälistä yhteisöä siitä, millaista yhteistyötä Arktisessa neuvostossa tapahtuu.

Arktisessa neuvostossa on varsinaisena jäsenenä kahdeksan maata. Suomi toimii tällä hetkellä Arktisen neuvoston puheenjohtajana. Nobelin rauhanpalkinnon saaja julkistetaan lokakuussa.

Tunnustusta Arktisen yliopiston verkostolle

UNESCO on hyväksynyt UNITWIN-verkoston Arktisen yliopiston temaattisen verkoston Teacher Education for Social Justice and Diversity in Education (Koulutuksen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja monimuotoisuuteen tähtäävä opettajankoulutus), jota johtaa Lapin yliopisto.

Kyseessä on Suomen ensimmäinen UNITWIN-ohjelmaan hyväksytty yliopistoverkosto. Ohjelma luotiin edistämään tutkimusta, koulutusta ja ohjelmakehitystä kaikilla UNESCO:n vahvuusalueilla.

Mikä houkuttelee nuoria arktisen alueen teollisuuskaupunkeihin?

Uudessa kansainvälisessä tutkimushankkeessa pohditaan, mikä lisäksi Suomen ja Venäjän arktisten teollisuuskaupunkien houkuttelevuutta asuin- ja työskentelypaikkoina erityisesti nuorten näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään, miten nuoret kokevat hyvinvoinnin ja miten viranomaiset, kansalaisyhteiskunta ja yritykset voivat luoda sille edellytyksiä. Lisäksi tarkoituksena on edistää laajempaa teoreettista pohdintaa elinkelpoisista arktisista yhteisöistä. Suomessa hanke keskittyy Kemijärveen, Kolariin ja Pyhäjokeen.

Monitieteinen hanke yhdistää antropologian, oikeustieteiden, maantieteen ja poliittisen taloustieteen tutkimusta. Suomen osalta kolmevuotista Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta koordinoi Lapin yliopiston Arktinen keskus, ja sitä johtaa tutkimusprofessori Florian Stammer. Hanke on osa laajempaa kokonaisuutta, johon osallistuvat Suomesta myös Helsingin yliopisto ja Venäjältä North Eastern Federal University Jakutskista ja Petrozavodsk State University.

Finnair ja MTI sopivat yhteistyöstä

Finnair Oyj ja Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI) solmivat joulukuussa yhteistyösopimuksen. Sopimuksessa määritellään MTI:n korkeakouluosapuolten eli Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun monipuolisia yhteistyömuotoja Finnairin kanssa.

– Olemme keskustelleet esimerkiksi kesämatkailun kehittämisen mahdollisuuksista ja matkailun turvallisuudesta, kertoo Eila Linna, MTI:n TKI-päällikkö.

Sopimuksen tarkempiin sisältöihin kuuluvat muuan muassa opiskelijaharjoittelut, opinnäytteet, asiantuntijaluennot, asiantuntijapalveluiden tuottaminen ja Finnairin oma nimikoluokka MTI:n kampuksella.

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen avasi uuden Lapin korkeakoulukirjaston suorittamalla ensimmäisen lainauksen.

Opetusministeri avasi uuden Lapin korkeakoulukirjaston

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen tutustui tammikuussa Lapin korkeakoulukonsernin yhteistyön etenemiseen. Vierailun yhteydessä hän avasi uuden Lapin korkeakoulukirjaston.

Lapin korkeakoulukirjaston johtaja Susanna Parikka totesi puheenvuoronsa alussa, että kirjasto on vahva osoitus korkeakoulujen konkreettisesta yhteistyöstä. Lapin korkeakoulujen yhteisen kirjaston taival alkoi 2010. Tämän vuoden alusta Jokiväylän kirjasto siirtyi saman katon alle yliopistokirjaston kanssa.

Konserni keskittyy tällä hetkellä tuki- ja hallintopalveluiden yhdistämisen lisäksi yhteisten opintojen ja järjestelmien kehittämiseen sekä yhteisten tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen.

Volkswagenin 10X-palvelumuotoilulaboratorion suunnitelmat ja varustus syntyivät tiimityönä. Oikealta Simo Rontti, Volkswagenilla työskentelevä Linus Schaaf sekä Lapin yliopiston suunnittelija Antti Lindström ja tutkimusapulainen Jesse Talsi.

SINCO-konseptista vientituote

Volkswagen on ottanut mallia Lapin yliopiston SINCO (Service Innovation Corner) -laboratoriosta kehittäessään palvelumuotoilun työskentelytapojaan. SINCO on palvelujen simulointiin ja prototyyppien kehittelyyn suunniteltu ympäristö, jota on kehitetty Lapin yliopistossa usean vuoden ajan kymmenien eri alojen yritysten tarpeisiin.

Volkswagen on tehnyt kolmen vuoden ajan tiivistä yhteistyötä Lapin yliopiston palvelumuotoilutiimien kanssa. Yhteistyön kautta saadut kokemukset, Volkswagenin organisaatiomuutokset ja uudet toimitilat johtivat palvelumuotoiluympäristön rakentamiseen Wolfsburgiin.

– Yhteistyön kautta olemme pystyneet syventämään myös Lapin yliopiston palvelumuotoiluosaamista, kehittämään omaa SINCO-laboratoriotamme ja saaneet hyviä kontakteja, kertoo palvelumuotoilun projektipäällikkö Simo Rontti.

Digikansalaisten Suomi

Digikansalaisuus ja palveluiden saavutettavuus maaseudulla -tutkimuksen mukaan digi-infrastruktuurissa on yhä puutteita, mutta suurin haaste on kansalaisten osallistaminen digipalveluiden hyödyntäjiksi ja kehittäjiksi. Riskinä on, että taloudellisia mahdollisuuksia hukataan kansalaisten eriarvoisen aseman vuoksi.

Kansalaisykselyyn vastanneet haluavat pitää internetissä asiointin rinnalla perinteiset palvelut niiden toimivuuden ja luotettavuuden takia. Internetissä sujuva asiointikokemus on ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimuksen toteuttaneet kolmen korkeakoulun tutkijat ehdottavat harvaan asutuille alueille enemmän asiointioskeja ja muita uusia asiointimuotoja, joissa on tarvittaessa mahdollisuus opastettuun, matalan kynnyksen verkkoasiointiin.

Sovitteluopinnot tarjoavat keinoja pohjoisten kiistojen ratkaisemiseksi

Lapin yliopistossa on tarjolla sovitteluopintoja, joiden tavoitteena on antaa työkaluja paikallisten kiistojen ratkaisuun. Lähtökohtana on konfliktinratkaisun suuntaus, jossa osalliset itse toimivat sovittelijoina ja sisäpiirin välittäjinä.

Opinnot toteutetaan Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan, Oulun yliopiston Giellagas-instituutin, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanverkoston yhteistyönä.

E erityisenä painopisteenä ovat kulttuuriin, identiteettiin, maankäyttöön ja elinkeinoihin liittyvät konfliktit pohjoisissa oloissa sekä saamelaisten asemaan vaikuttavan lainsäädännön aiheuttamat ristiriidat.

Paikallisesta sovittelusta saatavien kokemusten myötä on mahdollista kehittää yhteisösovittelun malli, jota voidaan hyödyntää kansainvälisesti alkupe- räiskansoihin liittyvissä paikallisissa konflikteissa. Sovittelukokemusta saaneet henkilöt voisivat tukea myös muissa maissa tapahtuvia sovintoprosesseja.

Heikki W. Virolainen: Korkeaotsainen kala, 1971, maalattu, galvanoitu teräs, 181,5 x 338 x 50 cm.

Jenny ja Antti Wihurin rahasto lahjoitti veistoksen

Taiteiden tiedekunnan Agorassa julkistettiin joulukuussa Heikki W. Virolaisen veistos Korkeaotsainen kala. Pro Finlandia -mitalilla palkitun kuvanveistäjän vuonna 1971 toteuttama veistos on maalattua ja galvanoitua terästä.

Taideteoksen lahjoitti Lapin yliopistolle Jenny ja Antti Wihurin rahasto, jonka hallitus halusi näin muistaa pitkäaikaista yhteistyötään yliopiston kanssa sekä kunnioittaa Suomi 100 -juhlavuotta ja Jenny ja Antti Wihurin rahasto 75 vuotta -juhlavuotta.

Arctic Design Week täytti 10 vuotta

Maailman pohjoisin designviikko juhli pyöreitä vuosia Rovaniemellä helmikuussa. Arctic Design Week tarjosi keskustelutilaisuuksia, työpajoja, näyttelyitä ja muita tapahtumia.

Rovaniemen kaupungin ja Rovaniemen Kehitys Oy:n järjestämä viikko tuo arktisen alueen luovan talouden osaajat yhteen, auttaa yrityksiä hyödyntämään muotoilua sekä kehittää elämää arktisella alueella kestävästi muotoilua hyödyntäen.

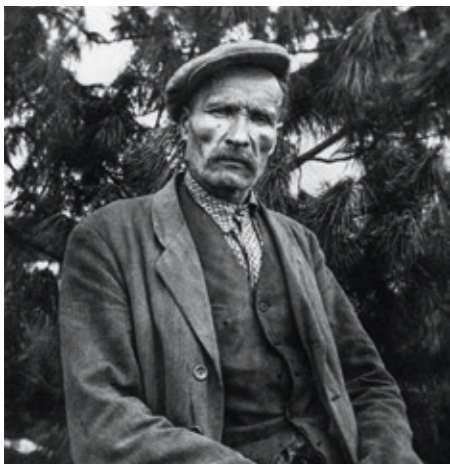

Kalle Lampela: Raimo Väyrynen, värikynä kartongille, 95 x 90 cm.

Raimo Väyrysestä muotokuva

Lapin yliopiston hallituksen pitkäaikaisen puheenjohtajan ja kunniaohtorin Raimo Väyrysen muotokuva julkistettiin joulukuussa. Väyrysellä on ollut merkittävä rooli Lapin yliopiston perustamisessa ja kehittämisessä.

Muotokuvan toteutti kuvataiteen yliopistonlehtori, kuvataiteilija Kalle Lampela. Hän tekee muotokuvia fotorealistisella metodilla, piirtäen ne digitaalisista valokuvista käyttämällä värikyniä.

Juho Vihtori Nätti (1890–1964) kierteli vuosikymmenet Lapin kylissä ja savotoilla miestyövaltaisen metsätalouden vahvan nousun aikana.

Nätti-Jussi-hanke pelasti merkittävät lasinegatiivit

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry. sai viime keväänä lahjoituksena lasinegatiiveja sisältävän kokoelman Murolan Louejärvellä asuneen Matti Korkon lapsilta. Korkon Kemijokivarren kylissä kuvaamia valokuvia on yhteensä noin 1 500 kappaletta. Lapin yliopiston ja Lapin maakuntamuseon toimesta kuvat on nyt puhdistettu, digitoitu ja lueteloitu LC Rovaniemi / Alakemijoen toteutamassa Nätti-Jussi-hankkeessa. Valokuvat on otettu pääosin Rovaniemen maalauskunnan kylien alueella 1920–1950-luvuilla. Niissä kuvataan Kemijokivarren kylien elämää: metsätyömiehiä, lapsia, nuoria, aikuisia ja vanhuksia. Henkilökuvien joukossa on pari kuvaa myös Nätti-Jussista sekä ryhmäkuvia, joissa Nätti-Jussi on mukana.

Kuvat ovat nähtävissä Lapin maakuntamuseon kokoelmaselaimessa: www.rovaniemi.fi/maakuntamuseo/kokoelmaselain

APURAHAT

KONEEN SÄÄTIÖN APURAHAT

Koneen Säätiö on myöntänyt apurahoita Lapin yliopistoon yhteensä 406 700 euroa.

- Jatko-opiskelija, opettaja Afroja Khanam, *Uprooted, then Slummed: Displaced Communities and the Dynamics of Power and Agency in Bangladesh*, 57 600 euroa.
- Käsikirjoittaja, väitöskirjatutkija Kristiina Koskinen, *Metsäaiheisten luontodokumenttien luontokäsitys ja kerronta*, 90 900 euroa.
- TaT Minna Rainio, *Ilmastonmuutoksen kohtaaminen ja käsitteleminen taiteessa*, 72 200 euroa.

Naapuridialogit-teemahaku:

- YTT, dosentti Tapio Nykänen ja työryhmä, *Naapuruuden tekijät – saamelaisia suhteita pohjoisen rajoilla*, 186 000 euroa.

LIIKESIVISTYSRAHASTON APURAHAT

Liikesivistysrahasto on jakanut apurahoja suomalaiselle kauppatieteelliselle tutkimukselle ja koulutukselle. Lapin yliopistoon myönnetty apurahat:

- TaT Jaana Erkkilä-Hill, *Taiteellisen ajattelun tutkiva laboratorio – miten taiteellinen ajattelu toteutuu taidemaailman ulkopuolella ja mitä vaikutuksia sillä on organisaatioiden kehittämistoiminnan tuloksellisuuteen*, 13 000 euroa.
- KTT Susan Meriläinen, *New masculinities in academia? Discourse, ambivalence and potential change*, 2 500 euroa.
- YTM Piritta Parkkari, väitöskirjatutkimus *Developing practice theoretical studies of entrepreneurship: an ethnographic study of Entrepreneurship Society -organizations*, Huugo ja Vilma Oksasen rahastosta, 20 000 euroa.
- YTM Tarja Salmela-Leppänen, konferenssi- ja verkostoitumismatka Australiaan, *Challenging violent epistemic practices in academia*, 3 400 euroa.
- KTT Anu Valtonen, kirja *Contemporary sleep cultures*, 20 000 euroa.

APURAHAT

MAJ JA TOR NESSLINGIN SÄÄTIÖN APURAHOJA

Maj ja Tor Nesslingin Säätiö on myöntänyt apurahoja Lapin yliopiston oikeustieteilijöille ympäristönsuojelua edistävään tutkimukseen:

- OTM Alina Lehtoselle väitöskirjatyöhön *Kohti resurssitehokkuutta – teollisuuden jäte- ja sivuvirtojen hyödyntäminen osana kiertotaloutta*, 25 000 euroa.
- OTM Veera Salokanteleelle väitöskirjatyöhön *Pelissäntöjä ekologiseen kompensatioon. Miten ekologisen kompensatioon idea voidaan rakentaa nykyiseen luonnonvarahankkeita ja luontoarvojen suojelua koskevaan sääntelyyn?* 10 2000 euroa.
- OTT Nikolas Sellheimille post doc -tutkimukseen toimeentulosta, paikallisyhteisöistä ja kulttuureista kansainvälisessä säilyttämisoikeudessa, 62 000 euroa.

Lapin yliopistolle valittiin uusi hallitus

Lapin yliopiston yliopistokollegio vahvisti Lapin yliopistolle uuden hallituksen toimikaudelle 1.1.2018–31.12.2020. Lapin yliopiston hallituksen puheenjohtajaksi valittiin professori Hannele Niemi ja varapuheenjohtajaksi Pohjolan Osuuspankin toimitusjohtaja Keijo Posio.

Hallituksen ulkopuolisia jäseniä ovat lisäksi Film commissioner Liisa Holmberg, International Sámi Film Institute; yhteiskuntasuhteiden johtaja, professori Olli Kangas, Kansaneläkelaitos; ja hallituksen puheenjohtaja Miia Porkkala, Aho Group Oy.

Lapin yliopiston professoreita hallituksessa edustavat teollisen muotoilun professori Jonna Häkkinen taiteiden tiedekunnasta ja apulaisprofessori Mirva Lohiniva-Kerkelä oikeustieteiden tiedekunnasta.

Tutkijoita, opettajia ja muuta henkilöstöä hallituksessa edustavat politiikatieteiden yliopistonlehtori Tapio Nykänen yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta ja IT-suunnittelija Lauri Sievistö IT-palveluista.

Opiskelijoita hallituksessa edustavat yhteiskuntatieteiden ylioppilas Matias Kassala ja yhteiskuntatieteiden ylioppilas Iida Nevasalmi. Opiskelijajäsenten toimikausi on yksi kalenterivuosi.

Lapin yliopiston hallituksessa on 11 jäsentä, joista viisi on yliopistoyhteisön ulkopuolelta ja kuusi yliopiston sisältä.

Promootiotoimikunta valitsi juhlamenojen ohjaajan ja yliairueen

Lapin yliopiston viides maisteri- ja tohtoripromootio pidetään 22.–25.5.2019. Promootion järjestelyistä vastaa rehtorin nimeämä promootiotoimikunta, jonka puheenjohtajana toimii professori Tuija Hautala-Hirvioja.

Toimikunta valitsi kokouksessaan juhlamenojen ohjaajaksi professori Heli Ruokamon kasvatustieteiden tiedekunnasta ja yliairueeksi professori Timo Aarrevaaran yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta. Juhlamenojen ohjaajalla ja yliairueella on keskeiset roolit promootiojuhlassuokien toteutuksessa.

Lapin yliopisto järjesti promootion edellisen kerran vuonna 2012. Kuvassa on kasvatustieteiden tiedekunnan promovoitua tohtoreita.

NIMITYKSIÄ

ANNA MUOTKA

Satu Miettinen

taiteiden tiedekunnan dekaaniksi

Palvelumuotoilun professori Satu Miettinen on nimitetty taiteiden tiedekunnan dekaaniksi ajalle 1.1.2018–31.12.2019.

Satu Miettinen on valmistunut Taideteollisesta korkeakoulusta taiteen maisteriksi 2001 ja taiteen tohtoriksi 2007. Miettinen on toiminut Lapin yliopiston taide-teollisen muotoilun professorina vuosina 2011–2016. Vuodesta 2016 alkaen hän on toiminut Lapin yliopiston palvelumuotoilun professorina.

MARKO JUNTILA

Merja Laitinen

yhteiskuntatieteiden dekaaniksi

Sosiaalityön professori Merja Laitinen on nimitetty yhteiskuntatieteiden tiedekunnan uudeksi dekaaniksi ajalle 1.1.2018–31.12.2019.

Laitinen on valmistunut yhteiskuntatieteiden tohtoriksi Lapin yliopistossa 2004. Hän on toiminut Lapin yliopiston sosiaalityön oppiaineessa professorina vuodesta 2007 lähtien. Laitinen on ollut Turun yliopiston sosiaalityön dosentti vuodesta 2007 lähtien. Hän on toiminut aiemmin yhteiskuntatieteiden tiedekunnan vara-dekaanina.

MARKO JUNTILA

Mirja Hiltunen

kuvataidekasvatuksen professoriksi

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola on ottanut dosentti, TaT, KM Mirja Hiltusen kuvataidekasvatuksen professorin tehtävään 1.1.2018 lukien.

Hiltunen on valmistunut kasvatustieteiden maisteriksi Oulun yliopistosta 1986, kuvaamataidonopettajaksi Taide-teollisesta korkeakoulusta 1993 ja taiteen tohtoriksi Lapin yliopistosta 2009. Hän on aiemmin toiminut Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kuvataidekasvatuksen professorina sekä yliopistonlehtorina.

MARKO JUNTILA

Jukka Sankala

yhteiskuntatieteiden tiedekunnan hallintopäälliköksi

Laatupäällikkö, YTM Jukka Sankala siirtyy yhteiskuntatieteiden tiedekunnan uudeksi hallintopäälliköksi 1.2.2018 alkaen. Hän toimii edelleen yliopiston työsuojelupäällikkönä.

Jukka Sankala on työskennellyt Lapin yliopiston laatupäällikkönä vuodesta 2011 alkaen. Sitä ennen hän työskenteli noin kymmenen vuoden ajan sosiaalityön oppiaineessa eri tehtävissä.

ARTO LIITI

Anneli Pohjola

jäseneksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asettamaan ohjausryhmään

Sosiaalityön professori Anneli Pohjola Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta on kutsuttu jäseneksi valtakunnalliseen sote- ja maakuntauudistusten tutkimuksellisen arvioinnin taustaselvitysohjausryhmään sosiaalipalvelujen asiantuntijana.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos käynnisti keväällä 2017 sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä taustaselvityksen sote- ja maakuntauudistusten vaikutusten tutkimustarpeesta.

ANNA MUOTKA

Mika-Petri Laakkonen

Euroopan komission asiantuntijaksi

Apulaisprofessori Mika-Petri Laakkonen on nimitetty Euroopan komission pääosaston, DG Research & Innovation (Directorate-General Communications Networks, Content and Technology) asiantuntijaksi.

Laakkonen on toiminut vuodesta 2010 Euroopan komission asiantuntijatehtävissä muun muassa Horizon 2020 ohjelmakokonaisuuksien arvioitsijana. Asiantuntijan tehtävänä on linjata Euroopan Unionin keskeiset ICT-alan tutkimuksen suuntalinjat.

Timo Toikko

sosiaalityön, erityisesti hyvinvoinnin ja palvelupolitiikan, professoriksi

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola on ottanut YTT, dosentti Timo Toikon sosiaalityön, erityisesti hyvinvoinnin ja palvelupolitiikan, professorin tehtävään yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan 1.1.2018 lukien.

Toikko on valmistunut yhteiskuntatieteiden maisteriksi Tampereen yliopistosta 1991, lisensiaatiksi 1996 ja yhteiskuntatieteiden tohtoriksi 2001. Hän on aiemmin toiminut yliopettajana Seinäjoen ammattikorkeakoulussa.

Tanja Äärelä

vaativan erityisen tuen ohjausryhmään

Erityispedagogiikan yliopistonlehtori Tanja Äärelä on nimitetty opetus- ja kulttuuriministeriön asettamaan valtakunnalliseen vaativan erityisen tuen kehittämisen ja yhteistyöverkostojen ohjausryhmään.

Ohjausryhmän tehtävänä on asettaa keskeiset tavoitteet alueellisten kehittämisen ja yhteistyöverkostojen parantamiseksi, tukea ja ohjata niitä sekä seurata ja raportoida niiden työtä. Äärelä edustaa ryhmässä yliopistotoimijoita ja Pohjois-Suomea. Ryhmä on asetettu tehtäväänsä ajalle 1.2.2018–31.12.2020.

Monica Tennberg

Norjan tieteellisen polaariakatemia jäseneksi

Arktisen keskuksen tutkimusprofessori Monica Tennberg on valittu Norjan tieteellisen polaariakatemia (NVP) jäseneksi. Tennberg on tutkinut arktisia poliittisia kysymyksiä 1990-luvun alusta lähtien.

NVP on maailman ainoa tieteellinen akatemia, joka keskittyy polaarialueisiin ja niihin liittyviin haasteisiin kaikilla tieteenaloilla ja kansainvälisesti. Akatemian visiona on edistää ihmiskuntaa hyödyttävää polaaritutkimusta.

MINNA SALLI

Heli Ruokamo

Useita nimityksiä

Mediakasvatuksen professori Heli Ruokamo on nimitetty jäseneksi Opettajankoulutusfoorumin arviointiryhmään. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut foorumin uudistamaan opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta.

Ruokamo on nimetty myös Cicero Learning -yliopistoverkoston jäseneksi ja johdoryhmään sekä valittu Suomen kasvatustieteellisen seuran hallitukseen, johon hänen varajäsenekseen valittiin yliopistonlehtori Hanna Vuojärvi. Suomen kasvatustieteellinen seuran toiminnan päätaivoite on edistää kasvatustieteellistä tutkimusta ja alan tutkijoiden yhteistyötä.

REETTA LINNA

Lenita Hietanen

Useita nimityksiä

Musiikkikasvatuksen yliopistonlehtori Lenita Hietanen on kutsuttu Opetushallituksen osaamisen ennakointifoorumin koulutus, kulttuuri ja viestintä -ennakointiryhmän asiantuntijaverkoston jäseneksi. Hietanen valittiin myös kansallisen CO-op Network Studies -yliopistoverkoston puheenjohtajaksi.

Lisäksi Hietanen jatkaa Yrittäjyyskasvatuksen tutkimusseuran puheenjohtajana. Hietanen on toiminut Yrittäjyyskasvatuksen tutkimusseuran puheenjohtajana vuodesta 2016, ja hän jatkaa tehtävässään myös seuraavan kaksivuotiskauden.

PALKITTU

JAANA ERKKILÄ-HILL TOISEKSI VALTAKUNNALLISESSA ESSEKILPAILUSSA

Kuvataiteen professori Jaana Erkkilä-Hill sijoittui toiseksi Kotkan Suomalaisen yksityiskoulujen kannatusyhdistyksen järjestämässä valtakunnallisessa essekilpailussa. Erkkilä-Hillin essee on henkilökohtainen kuvaus taiteilijasta taidekasvattajana. Palkinto on arvoltaan 5 000 euroa.

Esseekilpailu järjestettiin osana Suomen itsenäisyyden juhluvuoden ohjelmaa. 190 kirjoittajaa pohti opetuksesta ja sivistästä.

hiutaleita

KIRSTI LEMPIÄINEN

Aikuiskasvatuksen sosiologian professori,
kasvatustieteiden tiedekunta

**|| Koska kiireisen työnteon
tapa tuntuu vieraalta, tulee
joskus sellainen olo, että elää
väärässä ajassa.**

ANNA MUOTKA

AKATEMIAN KERROTTU KIIRE

Kuinka usein olette kuulleet jonkun sanovan ”ei mulla nyt ole aikaa” tai ”ei minulla nyt ainakaan sellaiseen ole aikaa”? Minä olen kuullut aika usein. Nykyiseen suorituskasvatukseen toimijakuvaa kuuluu se, että koko ajan ollaan menossa tai tulossa, ollaan touhukkaita eikä ehditä esimerkiksi kahville kollegojen seuraan. Kalenterit paukkuvat tapahtumia. Vaikka digien ja wikien piti helpottaa työntekoamme, syystä tai toisesta olemme entistä kiireisempiä.

Kiireen tuntu voi olla joillekuille työnteossa avuksi. Kuolemanrajan läheksyessä jatkailu loppuu ja käydään tuumasta toimeen. Sitten on meitä, jotka haluamme kaikessa rauhassa lukea, kirjoittaa ja keskustella ja jotka kammoamme viilskettä. Koska kiireisen työnteon tapa tuntuu vieraalta, tulee joskus sellainen olo, että elää väärässä ajassa.

Kerrotussa kiireessä myös kuulija eläytyessään hengästyy. Ruumis alkaa voida huonosti, minkä vuoksi vetäytyään ehkä useammin pois sosiaalisesta tilasta.

Kiireettömyyden hakeminen ei tarkoita asioiden silleen jättämistä. Päinvastoin, tyhjän aikaikkunan etsimisellä pyritään työtehtävien mahdollisimman hyvään tekemiseen. Aineistoille, analyyseille ja teksteille, olivatpa ne omia tai toisten, on annettava aikaa ja tilaa muotoutua moneen kertaan, jotta ne voi ylpeänä päästää käsistään. Ohjauksessa on oltava aikaa keskustella sellaisistakin asioista, jotka eivät suoraan liity tekeillä olevaan työhön. Hallinnollisissa asioissa on ainakin silloin tällöin pysähdyttävä miettimään, mitä olemme tekemässä ja minkä vuoksi. Esimerkkejä on monia.

Olen Merja Kinnusen ja Virve Peterin kanssa aloittanut projektin, jossa tutkitaan kahvinjuonnin merkitystä työelämässä. Tutkimme sellaista sosiaalista tilaa, joka on muuttanut muotoaan ja osittain myös kadonnut. Tarkkailemme tämän hetken kahvinjuontia, siihen liittyviä tapoja, ilmeisiä ja piiloisia hierarkioita, ja ihmisten sille luomia merkityksiä. Toiveissa on, että osaisimme tutkimuksen jälkeen sanoa myös jotakin siitä, mikä voisi olla toisin.

Menneisyyden nostalgisoimisen sijasta olisi rakennettava uusia kanssakäymisen tiloja työpaikalle. Esitämme Kinnusen ja Peterin (*Sosiologia* 2/2017) kanssa, että informaali suuntautuminen toisiin on edelleen paitsi mahdollista myös tarpeellista työelämässä. Jos yhteiset rupatteluhetket kahvitauolla ovat jääneet viime vuosituonnelle, tehdään tilaa ja aikaa toisenlaisille hetkille, joissa voidaan vaihtaa ajatuksia.

Hei!
Mulla ois
juttuvinkki.
Kiinnostaaks?

Miksi minulle
tulee jonkun
vieraan henkilön
Kide-lehti?

Tämänhän
voisi tilata
kotiinkin.

Ota meihin yhteyttä: ulapland.fi/kide

Juttuvinkit. Osoitteenmuutokset. Tilaukset ja tilauksen peruuttamiset.

Verkkosivuiltamme löydät kaikki numerot vuodesta 2010 alkaen.

Tervetuloa lukemaan!

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
PL 122 | 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Hae Lapin yliopistoon

Sinne eivät pienetkään unelmat huku

- › Kasvatustiede
- › Oikeustiede
- › Taide ja muotoilu
- › Yhteiskuntatiede

Korkeakoulujen
yhteishaku
14.–28.3.2018

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

ulapland.fi

